49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2298 Կ. ՊՈԼԻՍ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 8-21 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1908 8 ՓԵՆ. ԷՎՎԷԼ. 1324—28 ՉԻԼԳԱՏԻ 1326

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیازی : (اوحانس فرید)
اداره‌خانه‌سی : باب‌عالی جاده‌سی

Մանզումէի Էֆքեար

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 54
CONSTANTINOPLE

ԳԻՐ ԵՒ ՑՆՕՐԴԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՍՍԷՐԵԱՆ
Որա կ'ուղղուի ամէն գրութիւն

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԳԱԼԱԹԱ ԱԼԻ ՀԱՍՏԱԼԷՍԻ, ԹԻՒ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ԹԵՐԹ

ԳԻՆԸ

ԳԻՆԸ	ՏԱՐԵԱՅ	ՎԵՑԱՄՍ
Պոլսոյ համար	80 գրշ.	50 գրշ.
Գաւառներու համար	100 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՑԱՆՑԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆԵՐԸ
Մէկ անգամի համար տողը 5 գրշ. Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

«ԳՐԱՄՈՒԼԸ ԱԶԱՏ Է ՕՐԻՆԱՑ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՄԻՋԷ»
(ՍՍՄ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՅՕԳ. 12)

10 ՓԱՐԱ — ԳԱՅԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ" ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՕՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ամենէն Մեծ Պակասը Գահաճառին Մէջ

Սուլթան Գահնամակին մէջ չեմ մը պակասներ մտանոնիլ եղան, չեմ մը թեր-թութիւններ մէջտեղ նետուեցան։ Բայց այդ արդարական վաւերաթուղթին մէջ կա՛, զանց առնուած կ'ելլա՛ զոր սկզբանցով ամէնէն աւելի պէտք էր ամենէնէն Խորհրդարանին անդրանիկ Գահնամակին մէջ։

Գահնամակին բացման խօսքերը մութ, անիրական և կանխամտածուած կամ դիտաւորեալ էին։ Մութ՝ որովհետև ընթերցողը կամ ունկնդիրը ա՛յն պատրաստութեան առակ կը մնայ թէ Սահմանադրութեան այս պաշտօնական նախքնամ երեսներէն եղող գահնամակով էր չեմ թաքուն կացութիւնը, և այնպէս մը կը ներկայանայ իբրև թէ խաղաղի բարեշրջութեան մը արդիւնքը ելլար Սուլթանին անմամբ Խորհրդարան գալու և երկրին ներկայացուցիչները ողջունելու պատասխանի պարագան։ Անիրական՝ որովհետև դէպքերու ճշմարտութիւնը խեղաթիւրուած կը դրուին հոն։ Ժողովուրդը յեղափոխելու ելլալու, ժողովուրդը հասնիցած չելլալուն համար էր որ եւ ան ունեցաւ նախին Սահմանադրութիւնը, կ'ըսէ Գահնամակին խմբագիրը։ Ո՛չ, այսպէս չէր։ Այսպէս է բացը մեր թեր վեր ասէ, ձեռքը խլեին վրայ դնելով։ Բնականաբար ասկէց 32 տարի առաջ ալ rkաfuիօնՆներ կային, ինչպէս Գահնամակը կ'ուզէ՝ ցնդել թէ կան եղեր հիմակ ալ։ բայց անոնց «Սահմանադրութիւն չենք ուզեր» ըսելը ա՛յն ատեն ալ կարելութիւն չուներ, ինչպէս այսօր չունի, եթէ այս անգամ գնալ մինչեւ վերջը անկեղծ ելլալ ուզենք։ 32 տարի առաջ Բանակը՝ որուն պաշտօնը թերեւս հիմակուանցուն չափ ալ լուսամիտ չէին, գահնկէց ըրաւ Ապտիւլ Ազիզը, եւ ներկայէն աւելի հզօր ու յաղթանակելիք արտաքսանոնցու գործիք ու գործադրող հանդիսացաւ, 3-4 ամսուան կարճաւուր միջոցի մը մէջ աւարելով և հիմնելով երեք Գահեր։ Ժողովուրդի յուսագիմութեան պարագայ չկայ հոս. պարզ և թափանցիկ խաղի մը հետեւանքն էր հին Խորհրդարանին ցրուումը եւ Սահմանադրական Ազատութեան փճացումը Բռնակալութեան ձեռքով։

Ուրեմն պատմականօրէն տարբերական ճշմարտութեան հակառակ խմբագիր մը կը պարունակէ Գահնամակը իր մասերի բառերուն մէջ։ Կանխամտածուած կամ դիտաւորեալ՝ որովհետև ասով կ'ուզուի յայտնել կատարուած իրողութեան հաղթել Շնորհի, Իրատէի Նուէրի, Անմեղութեան Ժողովրդաբերութեան շաղշղուն վերաբերմամբ։ Որը բան միլիոնորով ասնուեցաւ Ազատութիւնը, երբ Բանակը գտաց ուղղուեցաւ, և Թնդանօթները մինչև իսկ չարժման մէջ դրուելու հեռագիրներ հասան Սելիմէ։ Ինչպէս գրեցինք հիմա տարիս առաջ, և ճշմարտութիւնը ա՛յն մէկ կողմէն հերքուեցաւ, հանդիսաւոր պաշտօնական բոպէին՝ երբ ընկնում Բանակալութիւնը կուգայ Ազգին ներկայացնիներուն առջև ընդունիլ Մեծ Իրախութեան անկնելի կոչումը։

Այնքան խիզախութիւններէ, Բռնակալութեան դէմ ա՛յնքան հայակալ յանդգնութիւններ վերջ անբարեխիղճ է մինչեւ մէկ տարեան ա՛յդան նկատութիւն, որքան փոքրկացում ՁԻՇՏ ՏԵՂԸ, ՁԻՇՏ ԽՈՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ, ուր նուիրեալը պարտաւոր է իր ուխտը կատարել և հրամարիլ հին կանոնէն, զոր կ'ապրէր։

Հաղթանական այն վայրկեանին, որ Ազատութեան չանչը կ'արձակուէ իր ամենէն տաք եւ ամենէն խաւ գլուխները, նոքա ու հլաւկամ խանգարութեամբ համակերպել ընդառաջ վերելակումին Բռնապետութեան արժանապատուութեան մը։ որ իր իսկ թերութիւններով ինկաւ գեռնարարի, չենք կրնար ըմբռնել տարիս, և չենք ալ վայլեցներ ա՛յդան թնդիւններով ու չեմքերի խաւ մանչիւններով արտաքոյ Ազատութեան անդրանիկ մարմնացումին օրը։ Բաւականօրէն երեսփոխաններու կանգնը կոր զիւրորը, ա՛յնպէս չէ, այլեցն Բանակը։ լուսնացաւ, լուսնցաւ այդ Բանակին ոյժը, ցեղ տարիները Ազատութեան պաշտպանները չէ՞ն մնար, և քաղաքային ու գիւղական այժերու, Ազատութեան այդ վերամարդիներուն անարկու համբարձութեան օրը, ա՛յդպէս մը պէտք էին թարգմանում ելլալ Գահնամակին մասերի նշանաւոր բառերը։

Երեսուն երկուարիւ է վեր արեան հեռագիրս, ուերի գիներու վրայ հանչեղ օսմանցութեան դեղ է Սահմանադրական Ազատութիւնը վերամարդ ձգաւոր ուելի՛ արժանաւոր, ուելի՛ իրական պերճաբանութեան կը կարտեր։ Ժողովրդային կամքին արձանութիւնը սուտանուս կը կարուեր ուելի՛ վսեմ, ուելի՛ խորագրդեալ տարաբարութեան մը, եթէ իրա՛ւ անկեղծօրէն վճռուած է Թուրքիոյ հանգամերը, եթէ իրա՛ւ Թուրքիոյ ապագան հեռաւ պիտի զեկավարէ գլուխ ի խաղաղութեան և յառաջդիմութեան ընթերը, եթէ իրա՛ւ պիտի տարեան բղջաւան կարարերու չարաւները։

Եւ յետոյ, Սահմանադրութիւնը չնարհուեր է կորդ մը մարդոց ընդդիմութեան հակառակ, կ'ըսէ Գահնամակը։ Այս կորդ մը մարդիկը Իշղէլ-Մէլեմէ-Բանիթ-Մէմուան խմբա՛ն է։ Եթէ ասանք են, կ'արժէ՞ր որ անոնց մասնաւոր յիշատակութիւնը ելլար Գահնամակին մէջ, և Սահմանադրութիւնը խլեցնողներ — որվհետև ա՛յս է էջդ բառը— անունները երեսարդեալութեամբ չյիշատակուէին։ Կ'արժէ՞ր որ այդ լեղեր, անոպոյ մարդիկը իրենց հակազդեցութեան հզոր ուժեր արժանի դասուէին ընդդիմադիր անուն, և ասոր մը բան իսկ չըսուիր Հին Բէժիմին օրով Թուրքիան քայքայող և անոր Վեհապետը խարդ —ինչ եւ է— անարդ անպիտանութեան համար։ Արդեօք Գահնամարմ՞ն գրել կ'ուզէ որ Թանին, Մէլեմէ և մեր վեհմակը Օսմանցի ժողովուրդը «յեղափոխական» կը դասուէին, և Սահմանադրութիւնն անարեան ու վնասարական դայութիւնը պատմականօրէն անհերքելի ապացոյց մը՝ ել կ'ունենար արձանագրելու Բռնակալութեան դէմ ունեցած արիւնաս ու փառաւոր պայքարներուն ասարեգրութեանց մէջ։

Գահնամակը չբրաւ այս զիրարը, Գահնամարմ Խմբագիրը կամ Խմբագիրները՝ ա՛յդան ասարական այժ մը չունեցան զոնի սեղանը արձաւէանալու ճշմարտութեան անջնջելի կայծով։

Ուրեմն Գահնամարմ հանդիսաւոր օրը բնաւ տեղը չէր ռեակցիոնէրու խօսքը կամ սեփարկութիւնը ընելու, փոխանակ սա՛ ապատուած սենարկութեան թէ հին Բէժիմին ապատութիւնները—ասանգ-պիտի բանչ անչարա—նոկրին Վեհապետին բարձր կամքին հակառակ կը գործուէին— մարդերու համար անհրաժեշտ էր Սահմանադրութիւնը հաստատել, ինչպէս կը պատ-

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԱՑՍՕՐ...

Թնդանօթները կը խօսին... Թնդանօթներ կ'աղօթեն...
Որոտմներ բազմակոչ՝ լեռնադուռի Վասփուրեն մինչեւ խրոխտ լանջքն Գալիպոլիի,
Թուրքիայի արիւնօծուն հովիտներուն, ո՛ւ մարեսուն, ու լեռներուն ծոցը Թաղուող
Հոգիներու, ցարուցեան փղոն կը զուգորան սխրագին,
Ու դարաւար ու զսպուած Կասպոյրեան ժարեն կը Քրիստոս հեռանի վեր երդինքին...
Թնդանօթներն եղբայրութեան արշալոյսը կ'ողջունեն, Ասիլուեան ցիւաղ ոգին կը խայտեն,
Ներկային վարդ այգերուն մատանիներն կը հմարուեն, Անգլիային սեւ արհարարից առաւեներն կ'անիծեն,

Ու երէկի, դեռ երէկի Արդարութեան դէմ արմակուած ուռմբերն,
Այսօր վիրենք Ոճրին համար գործածող Թշնամութեան կը ուրկանեն մարդկոցներն ու սեմոցներն...

Այսօր Թուրքին Ալլահը, Հային Աստուածը կը համբուրէ ցնորմերն,
Ու Թրիստոսն կ'ողջագուրէ Մուհամէդն Միւսիւլմանին...
Հոգիները հաւաք յունին, սիրտերն կրանք յունին այսօր...
Այսօր վայրագ Ռազակիներ իրենց գահին ամբարաւան պատանդանէն կը խոնարհին, կ'իջնեն վար,
Ու սանդակի բրմապետերն ասելութեան կրակին առեղարէն կը փշրեն.
Այսօր ոգերն եղբայրութեան իժ ասրնին անմաղ դիպին կը կոխկոտեն,
Ու ըմբասին ծարքն «Ազաղութիւն...» կ'ասկեգէ...
Սարկութեան պասանդին տակ սնող Զայրոյթն ժողովուրդին այսօր կարմիր Կամքն կը ծնի,
Համայնքին կամքն... կամքերուն է՛ն հզօրագոյնն ու ոխակալն, որ կ'ապանեն կամ կը ծնի...
Այսօր մարդն կը Թագաւորէ...

Թնդանօթներն կ'աղօթեն, Թնդանօթները կ'երգեն...
Ու Սաեմպօղն—դեռ երէկի Բաւարանը ազատամարս հոգիներուն կ'անմահանայ, կը ցնծայ,
Ու Պէշիկթաշն ըմբոստներու ոգերուն տակ կը դողայ,
Ու Թուրքիան լայնածաւալ, ծաներուն է՛ն փառաւոր կը ծանէ...

Այսօր սիրտերն, շրթայաղերծ հոգիներն կ'որոտերգեն,
Ու Մարդկութեան, եղբայրութեան գեղգացումն ոսկի՛ ոսկի՛ ծնծղաներով կը ծափէ,—
Ո՛և ոճրասին ո՛և ոճրածին ցիւաղները կը հալածուին այսուհետ.
Եղեռնապիղծ Հէրէշները կը խուճապեն մահաւար ..

«Ազատութեան սիրուն հմար» վեհորդիներն ըմբոստորէն խողխողուող,
Եղբայրութեան տաճարին մէջ քարոզիներն հերոսորէն խոշանգուող,
Արդարութեան Աստղին հմար Մարուան չափ վեհ, Մահով անմեռան դիւցազուններն ծովամոն,
Ու մարդկութեան ճեռվային հմար խաչուած, ողջակիզուած. դիցորդիները գողգաս...
Գերեզմանի բիրտ կապերէն վեր յառնած ցիւաղորէն, արդարարէն կը հալածէ՛ն, կը հալածէ՛ն...
Դեռ երէկի անպարտելի (.՝) ցիւաղները ոճրին...

Վա՛յ, վա՛յ անոնց, որոնք երէկ զազանութեան ոուրին նուչեր ամարտորէն եղեան, Ոճրին ուխտեցին,

Ու արբուքիւնն եղբայրութեան հրէշորէն պղծեցին,
Անէ՛ծք անոնց, որոնք ապուշ ղղմամբով գնասանները ամրացուցին ու Աննիւնը նիւթին անզօր կալանքներուն կաշկանդել փորձեցին,
Անէ՛ծք անոնց, որոնք արիւն խմեցին, ու արիւնովն Անմեղութեան մերուսեցան դիւաձիչ.
Թնդանօթներն այսօր անոնց անունները ցանկն զուռուով կը կարդայ,
Ու կը հաներն, ու կը հաներն, ու կը կրկնեն հոգէներու, Նէ՛ցիներու, Նազմներու ոճրապատ շարքն արիւնխում..

«Խա՛չ... Դողգոթա՛... խա՛չ... Դողգոթա՛...
«Ուր Բանութեան քարափան էր կանգնած երբեմն, ուր հերոսներն կը կախուէին դեռ երէկ,
«Հոն... ոճրագործ հոն... մահապարտ երկար շարքը զազրալի...»
Եղբայրութեան, ժողովուրդին Կամքն է ա՛ս,
Թնդանօթներն հարիւր անգամ Զոր զուռուան ժողովուրդին կարմիր Կամքը յաղթապանծ...

ՇԱՀԱՆ ՆԱՐԹԱԼԻ

ԻՄ ՓԱՓԱՔՍ

Ըսուած է թէ Թատրոնը մարմին մը է, դերասանները անոր զարդարանքներ և ներկայացուած խաղը՝ անոր հոգին։

Մեր մինչեւ հիմա—դժբաղդաբար—հարար պատեանները, ներկայացուած հատորակ, ասփակ, ասմկական և բամանգիք խաղերն լեռայ, երբ սեսանք Աբել-Արմէն խումբին իմասալիք, փայլուն և ուժեղ խաղերը, ի՛նչպէս յանկարծ Թատրոնի բարքը փոխեցաւ, լուսն ու օդասկրը սեսանք ու հիացանք, եռանդ, ազի և հետաքրքիր ճաշակ մը արթնցաւ հասարակութեան մէջ։ Խաղեր՝ որոնց մէջ կը փայլին կեանքի երեւոյթներու հարցեր, զանազան ու բարդ դէմքեր, գեղարուեստական գունդգոյն սեսարաններ, հրապոյր, բարոյական վերլուծումներ, խաղեր՝ որոնց մէջ կը պատկերանի փոխանակ երեւակայական, քամեն, անրրանական արտադրութիւններու, կենդ և հոգւոյ յարաբերիչ սեղծագործութիւններ։

Ազգի մը Թատրոնը պէտք է ներկայացնէ ի՛ր կեանքը, պէտք է ճոգէ ի՛ր Թերութիւնները, պէտք է ցոյց տայ ի՛ր պարտաւորելու որ այդ մասին նպատաւոր որոշում մը արուի։ Կը լսէ՞ք, դեռ քանի՞ մամ անցաւ, զորանցը կանչուած էինք Սալիի փաշային հրաւէրովը։ հոն, զորանցին հրամանատարը գրեթէ յանախ մեր կողմը կը սուլէր։ Թայիբ՝ Սալիի, մեր մանկիներուն դահեին բեռնէ՞ն կը հասէ։ «Այս՛ այս՛, այն հրե՛ն է, այն հրե՛նը»։ զանազան անիկներէ լսուեցան ձայներ)։ Ուսան հա ասեղարդ կը դանեմ Սալիի երեսին վերջնագիր մը նեռելու առաջարկը, նոյնպէս վանգաւոր կը դանեմ գիւերային յարձակում մը զորանցին վրայ, ուր, այո՛, խուճապ ասինաղը դեռ կը սիրէ, բայց խասելի այժ մը չէ՛ որ ապատաներ է հոն մեր դէմը։ Զեթունի ճակասը չարուած Թնդանօթները, չմոռնանք, յուսահատութեան նպատակի մը մէջ կը բնայ ելլալ որ անոնք խօսին, այն ատե՛ն...։

Երբոյնկ լուսնթեան մը կը սիրէր, իշխանը չարունակեց նոյն հանդարտութեամբ.

—Այն ատե՛ն, չեսոյ՛ք, կ'ազատիմ, ինչ պիտի ընենք մենք։

Տէր Դաղար, որ լուռ էր մինչեւ այն վայրկեանը, ասաքի եւ, ու ընդմիջեց իշխանը.

—Հազա՛ր իշխան, մոռցա՞ք Ազիզ փաշային Թնդանօթները։ մոռցա՞ք այն փաստաւոր Թափորը, ճամբանին դաշտն մինչեւ այս վանքը, դիրք Թնդանօթները փոխադրելու, ինչպէս ալ չուտ կը մոռցուի այն օրը, երբ Ապիզ փաշային Թնդանօթաձիգները ասմարիր կը նեռեին Զեթունի վրայ ու մեր անվախ պատանիները կը յարձակէին ինկած ասմարներուն վրայ և դեռ չպոլեթ՝ Թաց Թաղիքներով կը փաթթէին. մոռցա՞ք արդեօք։... Զեթունցին կ'արհամարհէ Թնդանօթները...։

—Ներեցէ՛ք, ասաքեցէ՛ք, հիմակուանները չեն նմանիր այն ատենուան Թնդանօթներուն, Թաղեր որ չարունակեմ ու վերջացնեմ. եւ ալ ձեզի պէս կը խորհիմ ու կը դգամ, եւ ալ վստահ եմ մեր կարիքներուն անպարտելի զենքերուն վրայ, գիտեմ որ վերջին յաղթողը մե՛նք պիտի ելլանք. քանի որ յաղթելու հաւաքը միշտ կ'ապրի մեր սրտերուն մէջ, բայց ինչո՞ւ սեռպարենք, ասաքին քայլին, փայլուն յաղթանակ մը տարինք. նախ ասկայ մոռանանք. յետոյ դիւրին է մեր պատմութիւնը ճախաղնել ուրիշ յաղթանակներով ալ։

—Կ'ուզե՞նք լսել իշխանին խորհուրդը, լսուեցան զանազան ձայներ։

—Ահա՛ իմ կարծիքս. մեկ երկու ժամէն կը լուսնայ. մոռացեր կարուած են, պէտք է նախ տեղն մը ասալ մեր գերիներուն և մինիմարել զիրենք. ամէնքն ալ մեզի սեղանակից ընելով. ամենեսին բաներ մը կը զրկենք զորանցը. Սրբազանին կողմէն, պաշտօնական հրաւէրով մը, հրամանատարին հետ բանակցութեան մանելու մեր պատրաստակամութիւնը հաղորդելով իրեն։ Կը լսուամ թէ անոր հետ բանակցութիւն մը՝ պիտի չուսամ հարթել բոլոր դժուարութիւնները. ինչ կ'ըսէք կարծիքս։

(Շարունակելի)

ԱՐՄԵՆԱԿԱՆ ԳԱՐԱԿԻՕՂԵԱՆ
ԲՆԻԿ Շ. ԴԱՄԲՐԱՀԻՍԱՐՅԱՆ
Լ. Ց. ԳՈՒՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒԱՆԳԻՒՆ ԳՈՐԾԻՆԵՐԷՆ

Դաման Մէհմէտ Ալիի ենթակայ ամանքներուն չի կրնալով դիմանալ հինգ ամիս առաջ բանտին մէջ քարիւղով անմարսական եղած էր քանի՞ներու ծաղիկ տարիքին մէջ։

11 Յուլիս 908

միտքերը, պէտք է ոգեշնչէ ի՛ր գրագիրները, պէտք է վերեղէ վարին սեղ լուսէ։ պէտք է ուրիշնէ հանդիսատեսին միտքին մէջ բարին, պէտք է մտանիչէ չորը։ պէտք է առաջնորդէ դէպ ի բարյականը ու խոյանասէր անարարականութիւնը, պէտք է ցուցնէ ընտանական յարաբերութեանց ուղիղ և փրկիչ լուսերը, եւն. եւ.։ Մինչեւ ցարդ ինչ բան թայլատրեցին մեզ ներկայացնել. պատասկան մասալներ, անիմաստ ու երեւակայական դէպքեր, Բարիզի մէջ հիբանգնաւոր զգեստը հագնելով Թատրոն դիմող խուժանին տարարած գանիկ գաղծեր, Ամպիւլիւ-Դօմիքի բեմին վրայ փայլող վարձական գրութիւններ, ինչպէս են մեր «Պալմոմիքին ի՛ր էօքրիւզ գէզը, Ֆանֆան Գլօսիէն» եւն. եւն.։

Մինչեւ ցարդ մեր Թատրոնը ասանկան Թատրոն մը էր, և ասանկին նայն վիճակին մէջն է։ Թուրք և Հայ տարրերը այս մասին երբեք տարբերութիւն չունին. Թուրք հեղինակներուն նոր երկերը պարզ եղելութեան մը ցամաք նկարագրութիւն են. Թատրոնը դեռեւ չէ այլ բան եղած լիւր։ Հայ տարրը երբեք գործ մը չունեցաւ. մե՛նք ալ ունինք ընկերական հարցեր և երեւոյթներ, մենք ալ ունինք ձաղկելի կողմեր, մենք ալ ունինք վարքատուներ, բալիկներ, տնակարան անձնասարութիւններ, մասնիներ, եւն. եւն. միլիոնաւոր դէպքեր, ինչո՞ւ դասնենս չանենանք՝ այս նիւթերը վեր առնելով. եթէ մի քիչ ուսումնասիրեն ժողովուրդին զանազան խաւերու բարքը՝ իսկոյն կը ներկայանան մեզի այդ քննադատութեան արժանի գործերը։

Ինչո՞ւ նիւթ չենք ասներ, օրինակի համար. «Գոլ Ազատերը», «Գասաւոր Թշնամին», «Ցօտի Վարդապետը», «Անդրանիկաւոր Գալանեան», «Աղքատին փոզովը հարստացողը», «Մարեալ Բժիշկը», «Ցառաջդիմութեան Հերոսը», «Ոդանոցն Մայրը», «Ճնալ Հայրը», «Գործանալ Թեան Արգիւնքը», «Իրաւանց Զրկումը», «Ժողովրդին Իրաւունքը» եւ. եւն.։

Ինչպէս կ'ելլայ որ ուսանելի Հայը ունենայ այդ կարողութիւնը և ունենայ ան՝ ինչո՞ւ մերը չպատկերացնենք բեմի վրայ։ «Գասաւոր համար» գործը շատ ընդարձակ գրաւիչ գործ մըն է, բայց ուսանելի կեանքէ։ Ուսանելական ազգութիւններու քնկերական և ընտանական յարաբերութիւն-

ԹԷՐԹՕՆ "ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ" ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ (109)

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ

ՍԻԼՎԻՈՅ ՍԱՆ

Թ.

Սրբազանը, զինք չբնակասող եկեղեցականներով ու ասանարէն ներս խուժող խանդավառ ժողովուրդին մէջէն անցաւ ու խորանը բարձրացաւ։ Սրբավայրին մէջ գտնուող անանկ հոներէ մարդանց մը կատարեցաւ Զեթունի փառքը յաւերժացնող հերոսներուն ու Հայրենիքին անկախութեան ու ազատութեան համար, մինչդեռ հաւատացեալ ու նիրհանդ բաղմութիւնը՝ միասնաբար «ամէն»ներով կը Թարգմաներ իր ասուր դատաւորներն ու արդար բաղձանքները։ Իսկ դերի զինուորները դուրսը կը սպասէին, դաւթին երկայնքը կարդ կարդ շարուած, վասանելի բարձունքներու հակոդութեան ասկ։

Արարողութիւնը վերջացաւ, բաղմութիւնը դուրս հոսել սկսաւ ու ասրածուել երկայն ու գինարակ բակին մէջ, ուր բոլորը կը լսուաւորէին Մենասանին լեռին մութ անկիւնները։ Հազար իշխանը, միւս Թաղերուն երեւելիներուն հետ ուղղուեցաւ Առաջնորդարանին որանը, ողջունելով Սրբազանին, որ իր քովի մէկ քանի քահանաներուն աշակցութեամբ կը զբաղէր պատշաճօրէն տեղաւորելու գերիները, գեանոյարկ խուցերու մէջ, իւրաքանչիւրին համար նախապէս անկողիններ պատրաստուած ըլլալով. միայն հարիւրապետը, մէկ երկու ոստիներով, Սրբազանին ու քահանաներուն հետեւեցաւ, ուղղակի Առաջնորդարանին որանը, ուր արդէն հանդիսաւած էին Զեթունի ալեւոր ու տարեան։ Հոն, մէկ ժամու չափ մնալուելի եղաք, քաշուեցան իրենց համար պատրաստուած ննջասենեակ մը հանգչելու համար։

Գերի զինուորները իրենց գտած ընդունելութենէն ու ցոյց տրուած մեծարանքներէն գոհ, ա՛լ վասահ իրենց կեանքին դէմ ոեւէ դաւի մը կամ վասանգի մը չդրուելու թեան, ցերեկուան յուզումներէն ու կսիներէն յոգնած, կէս մասով ննջասենեակներուն վրայ ու քնացան։ Հարիւրապետին ու ոստիներուն ննջասենեակէն երբեմն փոխուելիներ կը լսուէին, երբեմն ալ օրոշ ազմուկներ, հարուցներ ու լուսանցներ։ Զինուորական պետերուն քունը չէր տարեր, զերբոր կ'ամրասանէին ու իրարու վրայ կը նետէին պատասխանատուութիւնը։ Վարը, վանքին բակը, ասենեակներուն մէջն ու դուրսը, ժողովուրդը խաղի խնդումի մէջ, կը պարեր, կ'ասեր, կը խմեր ու կ'երգեր. իր հնգն էր, վերը արարին մէջ, Զեթունի ազատարարները կը խարէին իրենց բարքին ու իրենց երջանկութեան համար. անանգ գիտէին թէ ի՞նչպէս պիտի վարուէին կառավարութեան հետ. իրենց ժողովուրդ, կարգապահ, ասենուելու ու հաւատարիմ գիւղացիներն էին անոնց, իրենց պետերուն, Առաջնորդին ու իշխանին հրամանները պիտի գործադրեին, ուրիշ ոչինչ։ Ուսան նոյն խաղերուն ու նոյն խնջոյքներուն մէջ ընկղմած, յաղթութեան գինովութիւնը կ'ըմբշխնէին։ Եթէ յանկարծ վերին, Առաջնորդարանէն հրաման մը արուեր իրենց, Զօրանցը կոչուու, պիտի ընդունէին զայն իբրեւ ասստուածային պատգամ ու պիտի խոյանային, նոյն իսկ գիշերով, առանց սպասելու մինչեւ արեւածագ, ու առաջին յարձակումով պիտի ասրոնային ընդարձակութեան Դղեակին, որան գոյութիւնը Զեթունի դիմացը սեսան մը նախասինքներ ցուցած. Լեռան ինքնուրոյնութիւնը կը Ծաղրեր ան, Զօրանցը։

Սակայն վերը, որանին մէջ, եպիսկոպոսը, քահանաներն ու ուսանելին գլուխ գլուխ կը խորհրդակցին, կը վիճեին, բանանուներ կ'ասրեին, հաղարամեկ Ծրագրներ կը Ծեծուէին հոն, առանց կարելի ըլլալու յանգիլ վերջնական եզրակացութեան մը։ Մէկը, Թունդ լեռնական մը, կ'ասաղարկէ վերջնագիր մը նեռել Սալիի Երեսին քանչլոր ժամուան մէջ Երիասարդին ապատ արձակուիլը ու Զեթունի վերադարձը պահանջող ու վերջնագրին իբր նեռուկ՝ գերի զորքերը պատանդ վար դնել. ուրիշ մը, կարմիր գասաւ մը, կ'ասաղարկեր ասանց վերջնագրի, վանքին յարձակում գործել նոյն գիշերը, սերմանալ զօրանցին ուր, կը գնդեր ու կը գնդեր, խուճապ ասաղնալը դեռ կը սիրեր. ուրիշ ժողովական մը, նուազ կրքոտ ու փորձառու պատերազմիկ, խոնարհութեան կը յորդորեր ու կ'ըսեր.

—Դիրքին յաղթական մը ենք ա՛ր ասարինք, չչլանա՞նք, յանուան գործողութիւնէ մը կրնայ մեծ վասանգ մը ծագիլ։

Վերջապէս, Հազար իշխանը պարտաւորեցաւ միջամտել.

—Սրբազա՛ն Հայր, քահանայ հայրեր ու հայրենակիցնե՛ր, յանուան գործողութիւնը վասանգաւոր է, այո՛, հանգարտ միտք ու խորանկ ուսումնասիրութիւն մը, տե՛ս թէ ինչ կը պահանջէ վայրկեանը։ Ես միայն զգուշացած եմ նոխասպասարկել ու կաշկանդուիլ մտքերը, մեծ հաւատք ունիմ կարիքներու փոխանակութեան վրայ, առիներու փարձառութեամբ հրնա՛ հոս յայտարարել թէ՝ ազատ միութիւնը կը ծագի լոյսը։ Հետեւաբար ես ալ իմ խանարի կարիքս կը բերեմ ժողովին, առանց պարտաւորելու որ այդ մասին նպատաւոր որոշում մը արուի։ Կը լսէ՞ք, դեռ քանի՞ ժամ անցաւ, զորանցը կանչուած էինք Սալիի փաշային հրաւէրովը։ հոն, զորանցին հրամանատարը գրեթէ յանախ մեր կողմը կը սուլէր։ Թայիբ՝ Սալիի, մեր մանկիներուն դահեին բեռնէ՞ն կը հասէ։ «Այս՛ այս՛, այն հրե՛ն է, այն հրե՛նը»։ զանազան անիկներէ լսուեցան ձայներ)։ Ուսան հա ասեղարդ կը դանեմ Սալիի երեսին վերջնագիր մը նեռելու առաջարկը, նոյնպէս վանգաւոր կը դանեմ գիւերային յարձակում մը զորանցին վրայ, ուր, այո՛, խուճապ ասինաղը դեռ կը սիրէ, բայց խասելի այժ մը չէ՛ որ ապատաներ է հոն մեր դէմը։ Զեթունի ճակասը չարուած Թնդանօթները, չմոռնանք, յուսահատութեան նպատակի մը մէջ կը բնայ ելլալ որ անոնք խօսին, այն ատե՛ն...։

Երբոյնկ լուսնթեան մը կը սիրէր, իշխանը չարունակեց նոյն հանդարտութեամբ.

—Այն ատե՛ն, չեսոյ՛ք, կ'ազատիմ, ինչ պիտի ընենք մենք։

Տէր Դաղար, որ լուռ էր մինչեւ այն վայրկեանը, ասաքի եւ, ու ընդմիջեց իշխանը.

—Հազա՛ր իշխան, մոռցա՞ք Ազիզ փաշային Թնդանօթները։ մոռցա՞ք այն փաստաւոր Թափորը, ճամբանին դաշտն մինչեւ այս վանքը, դիրք Թնդանօթները փոխադրելու, ինչպէս ալ չուտ կը մոռցուի այն օրը, երբ Ապիզ փաշային Թնդանօթաձիգները ասմարիր կը նեռեին Զեթունի վրայ ու մեր անվախ պատանիները կը յարձակէին ինկած ասմարներուն վրայ և դեռ չպոլեթ՝ Թաց Թաղիքներով կը փաթթէին. մոռցա՞ք արդեօք։... Զեթունցին կ'արհամարհէ Թնդանօթները...։

—Ներեցէ՛ք, ասաքեցէ՛ց, հիմակուանները չեն նմանիր այն ատենուան Թնդանօթներուն, Թաղեր որ չարունակեմ ու վերջացնեմ. եւ ալ ձեզի պէս կը խորհիմ ու կը դգամ, եւ ալ վստահ եմ մեր կարիքներուն անպարտելի զենքերուն վրայ, գիտեմ որ վերջին յաղթողը մե՛նք պիտի ելլանք. քանի որ յաղթելու հաւաքը միշտ կ'ապրի մեր սրտերուն մէջ, բայց ինչո՞ւ սեռպարենք, ասաքին քայլին, փայլուն յաղթանակ մը տարինք. նախ ասկայ մոռանանք. յետոյ դիւրին է մեր պատմութիւնը ճախաղնել ուրիշ յաղթանակներով ալ։

—Կ'ուզե՞նք լսել իշխանին խորհուրդը, լսուեցան զանազան ձայներ։

—Ահա՛ իմ կարծիքս. մեկ երկու ժամէն կը լուսնայ. մոռացեր կարուած են, պէտք է նախ տեղն մը ասալ մեր գերիներուն և մինիմարել զիրենք. ամէնքն ալ մեզի սեղանակից ընելով. ամենեսին բաներ մը կը զրկենք զորանցը. Սրբազանին կողմէն, պաշտօնական հրաւէրով մը, հրամանատարին հետ բանակցութեան մանելու մեր պատրաստակամութիւնը հաղորդելով իրեն։ Կը լսուամ թէ անոր հետ բանակցութիւն մը՝ պիտի չուսամ հարթել բոլոր դժուարութիւնները. ինչ կ'ըսէք կարծիքս։

(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԸ

ԿՈՉ ՄԸ ՕՏԱՐՆԵՐՈՒՆ

Թուականով օր Զմիւռնի լրագիրը դոր կը հրատարակէ Մ. Ֆրէսէրիգ Մուրաթ, իր վերջին մէկ թիւին մէջ հրատարակած է յօդուած մը այս խորագրին տակ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ օտարներն ալ կը գտան Հայաստանի ազատներուն օգնութեան փութալու մարդասիրական պարտականութիւնը։

Ահա այդ յօդուածը նոյնութեամբ.

«Բան և ուելի տարիներէ ի վեր, Թրքահայերը, մանաւանդ անոնց որ կը բնակին Մեծ ու Փոքր Հայաստանի մէջ, կեղեքման և ասնջանքի զոհերը եղած էին Թիւրքերուն, կեղեքման և ասնջանքի որոնց հին թէ փէմիմ կը վարուեր և կամ կը խուսափեր վերջ տալու։ Անշէն ժողովուրդը չէր կրնար Թիւրքերուն կառավարութեան գիմադրել ամենադոյզն իսկ կերպով և զարմանալին հան է որ, կառավարութիւնն երբ դրամի պէտք ունենար, ամենէն առաջ կը գիմէր Հայերուն։ Բարեգործական ներկայացում մը պիտի տարքուէր։ կը գիմէին Հայերուն. որ և է նպատակի համար հանգանակութիւն մը պիտի բանային, կը գիմէին Հայերուն։ Սահմանադրութենէն վերջին ալ նոյնը կը պատահէր։ Միշտ Հայերն էին որ 800, 200, 100 ելն. ելն. ոսկիներ ընծայեցին Միւրեան և Ճառաղէմեան Գոմիթէին։

«Ու. ոսկոյն ասոր իր ուերը կը դարձնէ Փոքր ու Մեծ Հայաստանի մէջ։ Օսմ. պետութեան Հայ ժողովուրդը ամէն ջանք է դարձ կը դնէ Թշնամիներուն օգնութեան փութալու համար, բայց տարակոյս չկայ թէ ինքը միակ կարող չէ միթարել այդ դժբաղդները, միմիայն իր միջոցներով։ Ինչ պէտք է ընեն ուրեմն Հայերը առանձին՝ ասվէ փրկելու համար իրենց եղբայրները, երբ իրենց Թուրք եղբայրները ոչնչա դեռ երկչ Սղայրութիւն, Աղատութիւն և Հաւասարութիւն կը քարոզէին իրենց ականջները գոցած գլուխ կը դարձնեն իրենց ուղղուած կոչերուն, երբ կառավարութիւնը օրուն պարտականութիւնն էր օգնութեան հասնիլ այս դժբաղդներուն անտարբեր կը մնայ և նոյն իսկ չափազանց սակը՝ հանդէպ այն Քրիստոնեան օրանք կը շարունակեն դեռ իրենց քանդումի գործը։

«Երբոր այս ցաւալի վիճակին մէջ, պէտք է թելադրել Հայ եղբայրներու որ անհարթ դիմեն ամենուն, օգնութեան համար մեր գժբաղդ եղբայրներուն։ Տառապող մարդկութիւնը ամենէն ընդարձակ դաշտն է ուր ազնիւ սիրտերը կը միանան իրարու, որովհետև գթութիւնը հայրենիք չունի։

«Մենք համոզուած ենք կանխապէս որ մեր կոչերը բազմաթիւ վիհանան անձնուրութիւններ պիտի գտնեն տարերու մէջ։ բազմաթիւ դիմարիս կիներ որ այս ամենով առաւել քան երբեք պիտի տարուցանեն թէ պատրաստ չեն իրենց անձնուէր ոգեկցութիւնն ընծայելու գժբաղդներուն, որոնց է նպատակ կը բարձրացնեն մեր սակր ձայնը։

«Միթէ տրամադրաց դաներ այս ձայնը մեր քաղաքներուն մէջն։

ՆՊԱՍՏԻՍ Ցանձնաժողովը գումարուցաւ չորեքշաբթի օր և հետևեալ որոշումները ասաւ։

Ա.—Ցանձնաժողովը գտնութեամբ տեղեկանալով որ Տիգրիսի մէջ Հայաստանի ասվեալ գաւառներու օգնելու նպատակով Գ. Ագեքսանդր Մելիք Ազարեանցի նախագահութեամբ հանգանակիչ մասնաճիւղ մը կազմուած է և այս մասնաճիւղը գաղափարը ունեցած է երկու վառանելի ընկերներ գաւառները դրկել, որոնց շնորհակալութեան գիր մը գրել Ցանձնաժողովին և խնդրել իր մարդասիրական ձեռնարկին արդիւնքը և քննիչներու տեղեկագիրը։

Բ.—Ցանձնաժողովը որոշեց խնդրել Սգիպոս Օրդս Նարարեթ փաշայէ, Բարեգ Գ. Կարապետ Եպիսկոպոսէ, Նիւ-Յորք՝ Գ. Գասրիկ Կիւլզենկեան, Անվերջ՝ Գ. Մկրտիչ Սարգսեան ոչ նոյն տեղերու մէջ հանգանակիչ մասնաճիւղ նոր նշանակելու համար։

Գ.—Զեթունի կոթ. փոխանորդը և Գաղ. Ժողովը հաւատարիմ գրով մը կ'ուղարկէին Գասարիարքարանէ հան. 11 և 23 թուականու գրիւսած 244 սակի բաշխման ցուցակները։ Ցանձնաժողովը քննելով այդ ցանկը, որոնց 200 սակի էս գրեալ այս շարքու, ինչպէս գրեան էր նոյ. 10ին 200 և նոյ. 29ին 150 սակի։

Դ.—Ցանձնաժողովը նկատելով որ մի քանի նուիրատուներու կողմէ խնդրուած էր հանգանակութեան ցուցակները հրատարակութեան տալ, որոնց Ս. Գասարիարք Հօրմէն խնդրել, որպէս զի պէտք եղած դիմումը ընէ լրագրաց Տնօրէններուն։

ՄԻՍ ՄԱՐԻՆԵՑ ի նպաստ ասվեալ 205 դրչ. հանգանակած է Անգլիայի օրիորդներու մէջ, և յանձնած է Գասարիարքարան։

Ս. ԳԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ որ ուրբաթ իրիկուն Սկիւտար գացած էր, այսօր կ'իջնէ Գասարիարքարան։

ՓՈՒԱՆՈՐԴ հայրապետը չորեքշաբթի այցելութեան գնաց Անասնոնեան, Վիէննական Մխիթարեան և Վենետիկեան Մխիթարեանց։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ Տ. Գարեգին Գասարիարքը հեռագրով մը խնդրած է Իզմիրեան Սրբազանէն հաւնները վերջացնել առանց սպասելու լրացման և Տ. Գէորգ Արքեպս. Սիսեան Երուսաղէմ զրկել Տ. Զեւանդ Վ. Մաքսուտեանը, որուն ներկայութեամբ պէտք ունի վանքը։

ՀԱՅՈՑ ՍԱՐՍԱՓԸ ԳԱՐԱՍԿԱՅՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Գասարիարքարանէն Յարգելի՝— Սպասեալ խոսքով գիւղի կոթոլիկ վանքը, անանց սովորութիւնները մերիներն չուտ կը տարբերին։ Ռուսական հեղինակներու չատ երկերուն մէջ տեսած եմ այս տարբերութիւնը։ Ունինք կոսրոբդում ազգային զգեստներ, ամենքն ալ տափակ ու միօրինակ գրութիւններ, դեղանը կ'ներթայ, գեղանը կը վերադառնայ, պատերազմ կը հրատարակի ու քաղաքութեամբ կը մեռնինք. ահա՝ այս չատ։

Ազատ Թատրոնի Թատերախումբով, առաջին անգամ ելլալով կը ներկայացնեք մամանակակից հեղինակի մը, Գարան Ս. Թզլեանի մէկ գործը. «Հայ Յեղափոխականը», չորս գործողութեամբ։ Գարան Թզլեանի այս անդրանիկ երկը ժամանակակից գեղագ մըն է թէեւ. տակայն կը պարունակէ ազգային գիրք. հարատեւ թեան պատճառաւ ժողովուրդին յաճախ դիմաբեան հակառակող գժբաղդին ազգիներ, ասոնց հակառակ՝ անձնուէր գէմքեր։ Այս գործին ներկայացումն վերջը կը լսուի որ հետեւողներ պիտի ունենանք, և պիտի ալեհարենք պատրաստել և ունենալ ինքնայատուկ Հայ բեմ մը, որով սիրայծար հրատեղ պիտի տանք օտար կեանքի բարքերու և պատկերներու։

Հիմա որ միացած եմ Ազատ Թատրոնի երիտասարդ Թատերախումբին, որ իր կազմութիւնը և յաջողութիւնները կը պարտի Ե. Շահէնի, Ա. Մատաթեանցի և Ճ. Շահինի, կը ապատեմ և կ'ակնկալեմ ազգային նոր և զօրեղ ընկերվարական բիւնեներ։ Ազատ Թատրոնը պիտի ըլլայ Գալիսի առաջին ներկայացնող Հայ Թատերախումբը։ Մինչեւ հիմա Օսմ. բեմին համար ալ իրատեցայ։ տակէ յեսայ, մինչեւ վերջին չանչը, պիտի ալեհարեմ Հայ բեմին համար։

Մ. ՄՆԱԿԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԱԲԷԼԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲ

ԹՈՂԱՐԳԻՐԻ ԹՇՆԱՄԻ

կամ

ՏՕՔԹ. ՇԹՕՔՄԱՆ

1908 տարիներու անդրադարձը, 1908 տարիներ առաջ մեծ հոգեի մը վրայ գործուած անարդարութիւնը, ժողովուրդին ամէնէն բարեկամ հոգի մը նոր առելիք գանակոծումը կը վերապրի։ Այդ անարդարութիւնը մեծ հոգեին արիւնով չարդարացուցաւ, գեռ անիմա ժողովուրդը, խուժանը, իր ահեղ բերանով այդ անարդարութեան բնաջնջը չէ թաքցուած, գեռ չէ կրցած տալու իր բարեկամը և Գշնամին։ Ահա Իպսէնի Տօքթ. Շթօքմանը կամ Ժողովուրդի թշնամին։ Տօքթ. Շթօքման Նորվեկիայի մէջ գաղաքի մը ինքնակալ գիւղապետն է։ Գիւղապետն մինչեւ ցարտ Հիւսիսը կը թափառի Նորվեկիոյ ոգին, ճշմարտութեան Առաքեալին անվեհեր և իրարու կոչերը կը թնդան ամենուրեք, խուժանին լրտեսներն դէմ, անասնական անհակացողութեան դէմ։

Տօքթ. Շթօքման Նորվեկիայի մէջ գաղաքին ծովի բաղնիքներու գլխաւոր բժիշկն է։ Այդ ծովի բաղնիքները չինած են գաղաքին բաղեր։ Բժիշկը կասկածներ ունի այդ բաղնիքներուն առողջարարութեան մասին. այդ կասկածները կը հաստատուին։ Բժիշկին առաջին մտածումը կ'ելլայ տակաւ յայտնել ժողովուրդին, այդ նուիրեալ կը թանաքարեն ամբողջ ժողովուրդը. իր համար գարկեալ Թշնամութիւնը տակէ ունելի մարդիկին ինչ բան կրնար թելադրել իրեն։ Առաջին անգամ մամուլի միջոցաւ մեծ գիւղ հրատարակուող գաղափարը կը ներկայանայ իր մարդին։ Օգտուելով գրուած է, յանձնուած է «Ժողովրդական համբաւարար» լրագրի խմբագրին, որ մեծ հանդուգնութեամբ կ'ընդունի զայն և կը խոստանայ ծիլէն զայն տպագրել։ Բայց այս լուրը անարդար չի դիպիր գաղաքացուները, ասոնցմէն ոչ ոք գաղաքագլուխը, ասոնցմէն ոչ ոք կը նեղուի, որ կը ներկայանայ թէ այդ հրատարակումը մեծ չարիք մը պիտի ըլլայ թէ ամբողջ գաղաքին և թէ իր ընտանիքին։ Շէնքման անդրդուելի կը մնայ իր որոշման մէջ, ան չի կրնար հանդուրժել, նոյն իսկ է չան իրենները, որ ճշմարտութիւն մը, այնքան թանկագին ճշմարտութիւն մը՝ ոչնչ կանգնած են բարեմիտներ։ Ինչպէս ամենքը գիտեն, մարդին մէջ մնալ։ Այդ ճշմարտութեան հրապարակումով գաղաքը պիտի կորցնէ իր ընտանիքին, ինքն պիտի կորցնէ այդ լրագրաններու գլխաւոր բժիշկի պաշտօնը... Ինչ փոյթ, եթէ որ իր պարտականութիւնն է այնքան կեանքերու պահպանութիւնը։ Իր եղբայրը կը հեգնէ այդքան պարկեշտութիւն, կ'ասուրկէ թէ ընտանիքի տեր մարդ մը պարտաւոր է մտածել իրենները։ Շթօքման կ'ուզէլէ անոր իր ընտանիքին պատասխանութիւնը տանել։ Լուրը գաղաքին մէջ տարածուած է արդէն։ Բաղնիքները «Ժողովրդական համբաւարար»ի խմբագրին խրատը կնայ չկրնարակել տարօրին տեղը ինքնը։ Շթօքման տակաւ լուսանալ չէր ուզեր, ան հրապարակային դատաքննութեան մը մէջ կը փորձէ կորցրել իր յոգնութիւնը որ այնքան կենսական հանգամանք մը ունէր ժողովուրդին համար. բայց ժողովուրդը կը մերժէ լսել այդ յոգնութիւնը։ Այն տան Տօքթ. Շթօքման կը յայտնէ թէ բաղնիքներն քանէն անդնող թունաւոր նիւթերէն ունի զուրաւոր թոյն մը, կեղտաւորութիւնը, չահաբերութիւնը, իր ծանգը կապած էր գաղաքին բոլոր ընակչութեան օրաներուն։ Կը նեղուի, կը ուլլի, և իր տան մէջ կը քարկոծուի։ Զինքը ժողովրդի թշնամի կ'անուանէ այն խարդերը որ օր մը առաջ կը քներ իրեն և որ գաղաքացուլիին մէկ ոտքին տարտանցած ելլալուն կը մտնայ իր հին բարեկամ մը և կ'տրդարարէ ինքզինքը թէ լրագիրը պէտք է դառնայ մեծամասնութեան ձայնը, ան պէտք է ընթերցուի երան տարամադրութիւնները ոչնչաթէ, անանց զեկավարութեան յանձնուի։ Հն Շթօքման այս մեծամասնութեան, որ մեծամասնութեան դատարկ ուղղին վրայ կը իսնի և դեռ խմբագիրը կը պնդէ թէ մեծամասնութիւնը միշտ իրաւունք ունի։

Շթօքման իր պաշտօնէն հրաժարեցուցած է, քարկոծուած է իր ժողովուրդի Գշնամի, իր վարձուի ազիկը պաշտօնէ հանուած է, իր աղաքը արձակուած են դպրոցէն և զինքը Ամերիկա փոխադրելու յանձնառու նաւապան իսկ հրաժարեցուցած։ Այսպէս ամէնէն լաւ ան զարաւոր օտանգակ մը կը գտնէ իր աղկան Բէթրայի մէջ։ Իր քաղաքացուլիք եղբայրը, իր անները փարեալ Թեան կ'ենթարկեն զինքը, իր ընտանիքին ապագային մասին խօսելով. ցիլ մը կը ասատանի թէ Շթօքման բայց անդրդուելի կը մնայ, ընտանիքէն ուելի մեծ [ընտանիքին, ժողովրդին բարեկամ մնալու մէջ կը յամառի, հակառակ անոր որ այդ ժողովուրդը զինքը իրեն Թշնամի կոչած է. օրքան հեշտ է իրեն անոր իսկական Թշնամին գտնելը։ Ուրիշ հերքում մը գրելով Թերթին մէջ, և այն տան ժողովրդի բարեկամը պիտի հանդիսանայ։

Այսպէս արհամարհած, անարգուած, ան մեծագոյն գիւղ կ'ընէ թէ ազատագրային մարդը այն է որ մենակ է։ Եզրակացութիւն մը որ «Այսպէս կը խօսէր Զրադաշտ» հեղինակին գերագոյն վարդապետութիւններն մէկն է։

Գ. Աբէլեան Տօքթ. Շթօքմանի գերին մէջ Իպսէնն էր, ա՛նքան մեծ որամաբանութեամբ արտասանեց Դ. արարի իր մասը «Մեծամասնութիւնը ուխտներէ բաղկացած է, անանց քանի է ուժ, բայց բնաւ իրաւունքը»։ Գ. Արմենեան խմբագրի տիպարն էր, քանոնը, սարուկ և պարզայայտարար։ Բաղաքացուլիի դերին մէջ մեծ յաջողութիւն գտաւ Գ. Ոսկանեան, վճռաբակ և լուրջ, սառն և սպառնացող։ Տիկին Արմենեան վարժուհի դերին մէջ։ Տիկին Զաղել Տիկ. Շթօքմանի, ինչպէս և Գ. Գ. Ալիքանեան, Ագեան, Բերբերեան և Ղազարսեան յաջողապէս չորնակեցին Գ. Գ. Աբելեան, Արմենեան և Ոսկանեանը։

Խաղը այնքան բնական է որ բեմական մեծ հնչեներ ստացող հանդիսակաները կասարելապէս յուսախաբ կ'ելլայ, Ռուսէնի խաղերը գեղարուեստին չափ և ուելի կը ձգտին բարին իրականութեան։ Իպսէն դերասաններու համար չէ գրած իր Թատերախաղերը, այլ ժողովուրդին համար։ Ժամանակակից Թատերախաղերու հեղինակները, չատ անչուն բացառութեամբ, իրենց խաղերը կը կազմեն այլինչ կամ այլինչ դերասանին կամ դերասանուհիին վրայ։

*** Ուրբաթի երեկոյթին հմայքը ասուելցուցին Գ. Գ. Բիէր Գիլլարի, Է. Ակնունիի, Գ. Զօհրապի և Վարդգէսի հակիրճ բանախօսութիւնները, բարձրագոյն յայտագիրին գլուխ, պարզապէս ժողովրդական անգիտակցի խանդավառութեան առիթ պատրաստուած։ Ա. արարի ասարուէն հաց ժողովուրդը «կեցցէ Գ. Գիլլար» աղաղակներով ողջունեց մեծ մարգասէրը որ իր ինքնդիմութիւնը յայտնեց որ հայութիւնը ժողովուրդի Թշնամին հոնանալու բաղդը կ'ունենայ եթէ ան ամենամեծ սէրն էր ճշմարտութիւնը խօսի, և որպէս զի չարաբնակեցի մէջ ասնել ժողովրդի Թշնամին, ուելցուց Գ. Գիլլար, պէտք է գալ եղբայրանց ներ գրագի ազգերուն հետ, հանդարտութեամբ ասրեք, ասար Թուրքիան զարաւոր Թուրքիա մը գարձնէ որ է ամբողջ Հայ ազգին և Օսմանցիներու բարեբաղութիւն։ Գ. միջնարարին Գ. Ակնունի իր սովորական յորդ պերճախօսութեամբ բացատրեց թէ Տօքթ. Շթօքմանները որոնք են, թէ յեղափոխութեան նուիրեալներն ինչպէս ցորդ նեղասուած էին ժողովրդեան Թշնամիները նոյն իսկ այն համայնքին մեծամասնութեան կողմէ։ Գ. Զօհրապ յիշեց ժողովուրդի բարեկամները որոնք իբր անոր Թշնամի զանաբերուած են յեղափոխութեան խարանին առաջ, յիշեց Հայութեան և առ հասարակ ամբողջ ճնչուած ազգերուն բարեկամ ազգերը որոնց ասաջնութեան պատուիր կը խլէ Ցարանան։ Երդուսիի օսմ. երեսփոխան Գ. Վարդգէս այս ասիթնչորհակալութիւն յայտնեց Գ. Գիլլարի որու կը պարտէր իր կեանքը, որովհետև մահուան դատապարտուած ըլլալով, Գ. Գիլլարի միջնաբերութեամբ ցմահ բանտարկութեան փոխուած էր վճիռը։

գասս գասս

Ե. Գ. Գարան մը որ ուելի բնաբարական ձգտումներ ունի քան որուսասագիտական, նպարավաճառի հաշիւներով անարդար կը գանէ Շելլերի ասարոներուն վերջին պատկերին զանցառութիւնը։ Այդ պատկերին դիտակ կուտար թէ դասական կարծիքը ներելի և պէտք է կրճատել։ Այսօր դասական բոլոր գործերը ակնարկի Իդիպսէն մինչեւ Շելլեր, կը կրճատուին բեմի վրայ, որովհետև չատ ակար, միանգամայն Թատերական արտասանութիւն զուրկ են։ ՆՈՑՆ

ԱՆՈՒՆ ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

1909 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1

Սկիւտարի Զամլըճա լուսանկարչատունը գեղեցիկ գաղափարը ղրաեր է այս տարի պատի տակի օրացոյց մը ցրելու։ գեղագրական հաշիւով, որ արդարև կրնայ կոչուիլ Հայուն պատի օրացոյց։ Եղիսեանի կաթողիկէն կը տանուին օրացոյցին գլխուն վերև, տակը ամենուս սիրելի Երիսեան Հայրիկի լուսանկարը իր ժպտուն ու գաղտար գէմքով։ Երեսս կողմին վրայ ալ ամբ կը գրուին Կիլիկիոյ, Ազթամարի Ս. Կաթողիկոսներու լուսանկարները, և ապա կարգաց Երուսաղէմի Տ. Գարեգին Պատրիարքի և Հայոց Բ. Հայրիկ Իզմիրեան Սրբազանի լուսանկարները։

Գեղարուեստական այս օրացոյցը, բնականաբար հասուզ պարտուն, կը ծախսուի միայն ճիշտ դահեկանի, և հասարակ մէկ մասը յատկացուած է Զեթունի և Հայաստանի նեղեալներուն։

Ցանձնարարութիւն ուելագ է։

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԻՍՏԸ

ԳԱՀԱՏԱՌԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ՅԵՐԱԿՈՅՑԻՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐԹՕՔԱՆԱՍ

Օսմ. երկրին ժողովրդական ներկայացուցիչները չարաթ ժամը Ղալաթիոյի իրենց երկրորդ, բայց իսկապէս առաջին նիստը գումարեցին յատուկ օրարկի մէջ։ Ազի օրուան ոգեւորութիւնը և տագնապը չէիր գտներ։ Միայն չենքին դրան տակեր բազմութիւն մը օգակ կազմած էր զոր ձեղքել դիւրին էր։ Մանելի ալ այ ։ ոք ձեռնարկութիւններու չէր կարարեր, հրաւիրեալներ նոյնը ցուցնելով կարելի էր մտնել ներս։ Սերեսփոխանները կը հասնէին հեռուան կամ կառքով և տակու կը։ եղուելի Երկրորդարանին նորանշանները և հարեւան մասնաճիւղերը։ Անցած անգամ վերարկուի և կրկնակոշիկներու փոխութիւններ եղած ըլլալով, այս անգամ վարը, սանդուղքին տակ, յատուկ գարակներ պատրաստուած էին, իրարանցիր երեսփոխանների զան դաս։ Երբ արդէն գրեթէ ամբողջ երեսփոխանները հաւաքուած էին, զարմանալու զանգակը և ամենքը ներս մտան՝ ժողովարան ու դասերի իրենց տեղերը գրաւելին։ Նախագահ ժողովին տանն Զեթունցի անդամներուն համար որոնին արեւելեան կողմը դրուած աթոռները վերցուած էին և միայն ելիների նստարանները մնացած։ Նախագահին գրասեղանին տակ, սանտաթուն։ բեմին ալ ու ձախ կողմերը դրուած էին երկու սեղաններ, Տպագրական տեսչութեան երկու քարտուղարներուն համար, որոնք նիստերը կ'արձանագրէին, քանի որ խմբագիրներու տեղը բարը ալլուլալ կարելի չէր ըլլար լաւ լսել և ճանչնալ խօսողները։ Նստարանութիւնները սկսած պահուն ունկնդիրներու յատուկ տեղը մարդ չկար։ Թղթակիցներ, խմբագիրներ և ապագրական տեսչութեան պաշտօնատարներ կային։ Գուէի յատուկ գրասեղան ալ իր տեղը դրուած էր։

Ժամը 8ին նախագահ Նազարեթ Նազարեան հեռաձայնով.

— Էֆէնտիներ, առաջին յանձնարարութիւնս ժողովին կարգապահութիւնն է։ Իրաւ է թէ այսօր խորհրդակցութիւններ չկան, բայց խօսք ուզողը պէտք է ձեռքը բարձրացնելով և տնանք տալով ուզէ, որովհետև քարտուղարները դեռ չեն ճանչնար երեսփոխանները. տակիրդ դառ, պէտք է կամաց կամաց և տակ խօսուի, որպէս զի տեսչ չարձանագ ուր։ Օսար խորհրդարաններէն շատ մը չնարհաւորանոցներ հեռագիրներ կան. ասանը լրտի թարգմանուին ու հոս կարդացուին։ Այս մասին արուելիք պատասխանն ալ վրայ լեսայ կը խորհինք։ Հիմա, ի՛ սիկիզբի օրուան նստին մէջ որոշելիք, պիտի թատերուին երեսփոխանները. ընտրական տեղեկագիրները և քուէով հինգ մասի պիտի բաժնուին, որպէս զի դատ դատ քննուին։ Այսպէս կը տարաբաղդ ներքին կանոնագրին 3րդ յօդուածը։ Նոյն կանոնագրին 5րդ յօդուածին վերջին մասին համաձայն, 5 օրէն պէտք է պատրաստել կայ. գահնամէն տարեվերջ պատասխան-ուղերձ։ Ու որովհետև ամբողջ ժողովին այդ բանով զբաղելը դժուար է, ուստի յարմար տեսայ որ հինգ գիւղերէն երեքական հոգի ընտրուին և այսպէս ասանձինգ հոգիանց յանձնաժողով մը կազմուի, պատրաստելու և ժողովոյ բերելու համար գահնամէն պատասխանը։ Հիմա ընտրական տեղեկագիրները բաժնենք և քննութեան սկսինք։ Ասանց ժամանակի կը կորսուին, հեռաւորաց տարբերակութեանց հացը կը սկսինք։

Այս պահուն ասաի ելաւ Եր. Եր. էնտիկեան երեսփոխաններէն Ռիզա փաշա և յարեց.— Ներքին կանոնագրին 15րդ յօդուածին համաձայն, նախ, պատրաստի կարգով ներկայութեան տասը մը պէտք է չմնանի, որպէս զի անգամներուն (Ռիզա հեղգուի։ Ասկից դատ, ամենքիս սիրտը հարկ է անցեալ նիստին տասնագրութիւնը կարդալ որպէս զի երեսփոխանները որոշագրին իրենց ըստներ, եթէ պետք արձանագրուած են։ Ասկից հաց պէտք է ասել տասնագրութիւնները և ցրուել։

Էմրուլլահ էֆ.— Ժողովը մինչեւ որ կատարելապէս չկազմուի, այս բաներուն չնայուիր։ Այս բանին համար հարկ է քննարկել վերջինակ նախագահին ընտրութեան։

Ձեխլեր պէյ (Սեպտիկի երեսփոխան).— Ամէն անգամ որ դայ, իր անունը բարձրանալու ասարքին մէջ։ բայց օրէնքը ներկայութեան մասին հետազգալին կատարելու համար որոշագրութիւն մը չունի։

Նուսուն Փիսմալ պէյ.— Անցած նիստին բան մը չեղաւ որ տասնագրութիւն ելլայ և կարդացուի։

Նախագահ.— Տեղեկագիրները լի՛ զ հաւաքուին։

Այս պահուն տասնագրագր յայտնեց թէ Մերաքլուէն անգամ մը եկած է բանան Մերաքլուէն չնորհաւորելու Երեսփ. Ժողովը։ Կ'ընդունի՞ք թէ ոչ։

Զայներ.— Այո՛, թող հրամմին։

Նուսուն Փիսմալ պէյ.— Օրէնքին գրեալ տասնանէն զատ ուրիշ յարգարանք թիւն չենք կրնար ունենալ ներսերէն դուս։ Շնորհաւորութիւնը կ'ելլայ նախագահին միջոցաւ։ Գրաւոր կերպով պէտք է ուղղել շնորհաւորութիւնը մեր նախագահին և ան Ժողովին կը հաղորդէ։

Թալեաթ պէյ.— Կը ձայնակցիմ։ ուրիշ բաներով չենք կրնար զբաղիլ։

Դէպի կոմիտէական մտորութիւն.— Գարարիարքէն կը գրեն մ'ալ թէ Հնչակեանք և Դաշնակցականք լուրջ չանգեր ի՛ բնեն միանալու, և այս նպատակով Մասնակցութիւն մը ալ կազմեր են պայմաններ որոշելու և միութիւնը գլուխ հանելու համար։ Այս նպատակը կ'ուզեն իրագործել ոչ միայն Գարարիարքի համար, այլ ուելի լուրջ ձեռնարկի մը հանգամանքը պիտի առնի, գաւառին զանազան ենթակայութիւններուն հետ թղթակցելով, որպէսզի կազմակերպական ասարելութիւնները վերցուին։

Մեռելային մը ժառանգորդները կը փնտրեն։— Բնիկ Ակն գաղաքի գիւղերէն Գաղասարի որդի Մելքոն էֆ. Գալիազարեան որ մանուկ հասակին մէջ Գալիս եկած և Խաղիզի Ներսէսեան վարժարանին մէջ ուսում առած էր այն թուին երբ այդ վարժարանը կը կառավարուէր Ներսէս Վարժապետեանի (այն ժամանակ վարդապետ) և Թորոս Նազարեանի և Թորոս Զօրյեանի ձեռքով, յետոյ Ց. Գէորգ Արծրունի ուսդ քահանայի բարեխօսութեամբ ընդունուած էր Աղաթօն Գրիգոր էֆ.ի հովանաւորութեան տակ և մտած էր հեռագրատան Բերայի մէջ։ Հոն վարժութիւն ստանալէ վերջը հեռագրատան պաշտօնով Գաղասար ղրկուած և քանի մը տարի այդ պաշտօնին մէջ մնալէ վերջը թարգմանի պաշտօնով ընդունուած էր Գաղասարի ռուսական հիւպատոսարանին մէջ, ուր երեսուն տարի պաշտօնավարելէ վերջը վախճանած է 1908 տարուայ սեպտեմբերի 20ին։ Հանգուցեալը ունի եղբայր։ այրի քոյր և որդ քեռորդիներ որոնք կամ պէտք է ըլլան Գալիս և կամ Ակն գաղաքի կողմերը և կը կողմին հանգուցեալի միակ ժառանգորդները։ քանի որ հանգուցեալը տյտեղ ամուսնացած վախճանած է Թալով քանի մը հարիւր ոսկիոց կալուած մը։ Կը լսուինք թէ նեղեալ լայտարարութիւնը կը պատի հանգուցեալի ժառանգորդաց ոչնչի կամ անուղղակի լուր կը տանան և կը փնտրեն տերտեր մը ալ ամբողջ Գալիս։ Ասոնց ամենքը ներս մտան՝ ժողովարան ու դասերի իրենց տեղերը գրաւեցին։ Նախագահ ժողովին տանն Զեթունցի անդամներուն համար որոնին արեւելեան կողմը դրուած աթոռները վերցուած էին և միայն ելիների նստարանները մնացած։ Նախագահին գրասեղանին տակ, սանտաթուն։ բեմին ալ ու ձախ կողմերը դրուած էին երկու սեղաններ, Տպագրական տեսչութեան երկու քարտուղարներուն համար, որոնք նիստերը կ'արձանագրէին, քանի որ խմբագիրներու տեղը բարը ալլուլալ կարելի չէր ըլլար լաւ լսել և ճանչնալ խօսողները։ Նստարանութիւնները սկսած պահուն ունկնդիրներու յատուկ տեղը մարդ չկար։ Թղթակիցներ, խմբագիրներ և ապագրական տեսչութեան պաշտօնատարներ կային։ Գուէի յատուկ գրասեղան ալ իր տեղը դրուած էր։

Ժամը 8ին նախագահ Նազարեթ Նազարեան հեռաձայնով.

— Էֆէնտիներ, առաջին յանձնարարութիւնս ժողովին կարգապահութիւնն է։ Իրաւ է թէ այսօր խորհրդակցութիւններ չկան, բայց խօսք ուզողը պէտք է ձեռքը բարձրացնելով և տնանք տալով ուզէ, որովհետև քարտուղարները դեռ չեն ճանչնար երեսփոխանները. տակիրդ դառ, պէտք է կամաց կամաց և տակ խօսուի, որպէս զի տեսչ չարձանագ ուր։ Օսար խորհրդարաններէն շատ մը չնարհաւորանոցներ հեռագիրներ կան. ասանը լրտի թարգմանուին ու հոս կարդացուին։ Այս մասին արուելիք պատասխանն ալ վրայ լեսայ կը խորհինք։ Հիմա, ի՛ սիկիզբի օրուան նստին մէջ որոշելիք, պիտի թատերուին երեսփոխանները. ընտրական տեղեկագիրները և քուէով հինգ մասի պիտի բաժնուին, որպէս զի դատ դատ քննուին։ Այսպէս կը տարաբաղդ ներքին կանոնագրին 3րդ յօդուածը։ Նոյն կանոնագրին 5րդ յօդուածին վերջին մասին համաձայն, 5 օրէն պէտք է պատրաստել կայ. գահնամէն տարեվերջ պատասխան-ուղերձ։ Ու որովհետև ամբողջ ժողովին այդ բանով զբաղելը դժուար է, ուստի յարմար տեսայ որ հինգ գիւղերէն երեքական հոգի ընտրուին և այսպէս ասանձինգ հոգիանց յանձնաժողով մը կազմուի, պատրաստելու և ժողովոյ բերելու համար գահնամէն պատասխանը։ Հիմա ընտրական տեղեկագիրները բաժնենք և քննութեան սկսինք։ Ասանը ժամանակի կը կորսուին, հեռաւորաց տարբերակութեանց հացը կը սկսինք։

Այս պահուն ասաի ելաւ Եր. Եր. էնտիկեան երեսփոխաններէն Ռիզա փաշա և յարեց.— Ներքին կանոնագրին 15րդ յօդուածին համաձայն, նախ, պատրաստի կարգով ներկայութեան տասը մը պէտք է չմնանի, որպէս զի անգամներուն (Ռիզա հեղգուի։ Ասկից դատ, ամենքիս սիրտը հարկ է անցեալ նիստին տասնագրութիւնը կարդալ որպէս զի երեսփոխանները որոշագրին իրենց ըստներ, եթէ որու արձանագրուած են։ Ասկից հաց պէտք է ասել տասնագրութիւնները և ցրուել։

Էմրուլլահ էֆ.— Ժողովը մինչեւ որ կատարելապէս չկազմուի, այս բաներուն չնայուիր։ Այս բանին համար հարկ է քննարկել վերջինակ նախագահին ընտրութեան։

Ձեխլեր պէյ (Սեպտիկի երեսփոխան).— Ամէն անգամ որ դայ, իր անունը բարձրանալու ասարքին մէջ։ բայց օրէնքը ներկայութեան մասին հետազգալին կատարելու համար որոշագրութիւն մը չունի։

Նուսուն Փիսմալ պէյ.— Անցած նիստին բան մը չեղաւ որ տասնագրութիւն ելլայ և կարդացուի։

Նախագահ.— Տեղեկագիրները լի՛ զ հաւաքուին։

Այս պահուն տասնագրագր յայտնեց թէ Մերաքլուէն անգամ մը եկած է բանան Մերաքլուէն չնորհաւորելու Երեսփ. Ժողովը։ Կ'ընդունի՞ք թէ ոչ։

Զայներ.— Այո՛, թող հրամմին։

Նուսուն Փիսմալ պէյ.— Օրէնքին գրեալ տասնանէն զատ ուրիշ յարգարանք թիւն չենք կրնար ունենալ ներսերէն դուս։ Շնորհաւորութիւնը կ'ելլայ նախագահին միջոցաւ։ Գրաւոր կերպով պէտք է ուղղել շնորհաւորութիւնը մեր նախագահին և ան Ժողովին կը հաղորդէ։

Թալեաթ պէյ.— Կը ձայնակցիմ։ ուրիշ բաներով չենք կրնար զբաղիլ։

ԶայՖեr.— Այո՛, այո՛, չենք կրնար դրազել։

Մեհմեd Ալի պէյ.— Մերակոյսին ցոյց ասած քաղաքավարութեան նոյն ձեւով պէտք է պատասխանել։ Հանդիսի անուանիներ ունինք. եթէ պիտի չնորհաւորեն, հոն թող գան։ Առաջարկ մը մերժել քաղաքավարութեան հակառակ է։

Ֆօզվksի եմ.— Ինդիրը այս չնորհաւորութիւնը ընդունիլը կամ մերժելը չէ։ Բերանցի չնորհաւորութիւն լսած՞ է թէ ոչ։ Ասիկա պէտք է որոշել։ Մենք ներկայութեան դէմ ելլելու համար չէ որ պէտք է հղկենք այս բանը, այլ ամէնուն ալ համար։

Իսմայիլ փաշա. (Մալթիոյ երեսփոխանը, անպիտ, ասր ձայնով փոքրագիր մարդ մը, որ կ'երևի կարեւոր տեղ մը պիտի բռնէ երեսփոխանների մէջ, գալեց).—Տէ՛ր նախագահ, ժամանակը ասլ է. եթէ օրինքին մէջ այդ մասին բան մը չկայ, չի կրնար ընդունուիլ։ Հիմա ժամանակն է ասանկ չնորհաւորութեանց ինդիրներով զբաղելու։ Մենք մեր գործին նայինք։ Գահճասին պէտք է հինգ օրէն պատասխանել։ Դեռ չատ մը գործեր կան ըլլալիք։ Եթէ այս տեսակ բաներով զբաղինք, եռանը պարտական կը մնանք մեզ ընտրողներուն առջեւ։ Ասիկա պէտք չէ մտնալ։

Գիմալ պէյ.—Այս մասին օրէնքը չենք գիտեր։ Հոս պէտք չէ ինդիր ընել։ Ասանկ ինդիրներ պէտք է գրաւոր հաղորդուին նախագահին։ Հակառակ պարագային նկատի չենք առներ։

Ասոր վրայ Ժողովը որոշեց մերժել ներկայացեալ բերանացի չնորհաւորութիւնը և սկսաւ զբաղիլ տեղեկագիրներու քննութիւնով։ Հինգ վայրկեան եղաւ։

Գր. Զօհրապ եմ.—Այս գործին ուրանալուն ապատելով պէտք չէ ժամանակ անցընել։ Այդ թուականները մամանաիլդերուն պիտի տրուին։ Մենք հոս իրր վկայ չենք կրնար ներկայ գտնուիլ դիւանին մասնաւոր գործարարներուն։ Մինչև որ այդ թիւերը տրուին և կարգադրուին, մամանիլդերը կրնան իրենց տեղեկագիրները բերել։ Ինչ մասնաՖիւլդերը կրնան իրենց մէջ խորհրդակցիլ, իրենց ալիտասութեան համար։ Հիմա ժողովը փակուած է։

Ժամը 11թն մօտ էր երբ փակուեցաւ ժողովը։ Ասիկա եղաւ, մամանաիլդերը գացին իրենց յատուկ սենեակները, որանց վայելուչ կերպով զարդարուած են իբր խորհրդարան։ Մամանաիլդերուն խորհրդակցութիւններն ալ յարատեւուցան մինչև ժամը 12 և տեղի ունեցան նաև երեկ։

*** Կիրակի պէ՛տ է ժողով ըլլայ։— Շաբաթ օր, Խորհրդարանի նրբանցքներուն մէջ խնդրոյ առարկայ եղաւ կիրակի օր գումարուելուն հարցը։ Թուրքերը մեծ մասամբ կիրակի օր ալ ալիտասելու կողմն էին. իսկ յոյները կ'ընդդիմանային այս բանին։ Ժողովին համար, կ'ըսէին, մէկ օր հանգիստ բաւական է, և այդ բնականաբար պիտի ըլլայ ուրբաթ օր։ Յոյները սակայն մէջ բերին թէ Նախագահ Խորհրդարանը իրր հանգիստի օր ընդունած է կիրակին, նաև ներքին կանոնագրին մէջ հաստատած մը կայ ուր կ'ըսուի թէ, մինչև որ օրինական որոշում մը չի տրուի, պէտք է յարգել տրդի գոյութիւն ունեցող կանոնները, ասլորութիւնները և նախընթացները։ Այսպէս, կիրակի հանգիստը կանոն մը չէ, բայց ասլորութիւն է, և նախընթաց կայ, քանի որ դատական նախարարութիւնը և ուրիշ մէկ քանի վարչութիւններ դոց են կիրակիները, պատահական խորհրդարանը և գատաւորաց մէջ իսարէի ժողովները կիրակի չեն գումարուիր ըլլալու։ Թուրքերէն մէկ մասն ալ կարծիք յայտնեց թէ չարաթը ալ թէ երկու օր, այլ հարկ է երեք օր դադար տալ, որպէս զի խորհելու ալ ժամանակ մնայ։ Ամէն պարագայի մէջ այս խնդիրը պայքարի մը տեղի պիտի տայ ժողովին մէջ ալ։ Թուրքերը կ'ուզէն ուրբաթը միայն հանգիստի օր ընել, իսկ քրիստոնեաներուն պիտի թուլատրեն որ կիրակիները չաշխատին և իրենց օրականը չպիտի կրճատի։

*** Ընտրութեանց դէմ առարկութիւններ.— Երեսփոխաններուն ընտրական տեղեկագիրները երէկուընէ սկսան քննուիլ մամանաիլդերուն կողմէ։ Եթէ ընտրութեանց ապօրինութեան կամ զեղծումներու, ինչպէս նաև ընտրաւոներու հանգամանքին օրինաւորութեան դէմ գիսոզութիւններ ընծայեր կան, պէտք է անմիջապէս ներկայացեր ասլ նախագահութեան, կցելով հարկ եղած փաստերը։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Վանայ Դասընթացական կեդր. կօմիտէն հեռաւելի հեռագիրը ստացած է Օսմ. Մ. և Ց. Բիմիդէին.—Վան՝ Դեկտ. 5.—Երեսփ. Ժողովին բացման ատթիւ մեր անկեղծ չնորհաւորութիւնները կը յայտնենք, և կը մաղթենք որ այս Ժողովը բոլոր Օսմանցի ասատատ և հարատարուած ազգերու ցաւերը հանէայ և անոնց իրաւունքները պահպանող ճշմարիտ Ժողով մը պիտի ըլլայ։ Գարտնութիւն կը համարինք պահանջել ձեզմէ որ Վանի բոլոր ազգասէր Ժողովուրդը ազատութեամբ հիմնաւորելու և այդ պատճառաւ առաջ գալիք արգելքները ասարեր ընելու համար հարկ եղած ջանքերը, յարատեւութիւնն ու ասկութիւնը ցոյց տաք։ Կը խնդրանք որ թէ՛ մենք և թէ բոլոր Ժողովուրդը՝ ձեր ընելիք գործերուն պիտի հաւատանք։ Ձեր յայտարարութիւնը թէ ամէ՛ն ատեն պարտաս ենք ձեզի հետ մեր արեան գնով օսմանեան հայրենիքը իր արտաքին թշնամիներուն դէմ պաշտպանելու։ Դեկտ. 4ի Ուր. դիմերը, ի պատիւ Երեսփ. Ժողովին բացման, 2000է աւելի Թուրք և Հայ ժողովրդեան ներկայութեան մեծ մարդիկ մը գասմարուեցաւ, որու միջոցին Գերիդ փաշան, Վասիան, Փափազեան և ուրիշ Թուրք և Հայ ընկերներ բանախօսութիւններ ըրին։ Ժողովրդեան ազնիւները և մարդանցները հաղորդելով երեսփոխաններուն, կը խնդրենք Ժողովին որ բոլոր օսմ. ազատատ Ժողովրդեան շահերուն ծառայէ, և անոր ազատեցէ։ Կեցցե՛ն ազգին պաշտպան երեսփոխանները, կեցցէ՛ Նախարարի հայրենիքը որ ա՛յնքան թանկագին է իր զաւակներուն համար։

Հ. Ց. Դասընթացական
Վանայ կեդր. կօմիտէ»

*** Երեսփ. Ժողովին բացման ատթիւ կատարակներ, հրամանագրեր, ուրիշ գատական պաշտօնագրեր, ինչպէս նաև Օսմ. Մ. և Ց. Բիմիդէի մամանաիլդերի հեռագրաւ չնորհաւորութիւններ յայտնած են Սալիմանին, և ամէնուն ալ ատանձինն կայ. գոհունակութիւնը հաղորդուած է։

*** Կայսրը գոհ մնացած է Ժողովին բացման օրը իր անցքին վրայ գանուող Օսմանցիներու և երեսփոխանաց իրեն նկատմամբ ցոյց արուած յարգանքէն, և իր այդ գոհունակութիւնը յայտնած է իր մօտը գանուող պաշտօնատարներու։

*** Լա Թիւրքի կը գրէ թէ կայսրը հարցերէն մը պիտի առ պաշտան մէջ բոլոր երեսփոխաններուն ի պատիւ։ Այս հարցերէնը հաւանական է որ տեղի ունենայ գահճասին պատասխանը արուելէն ետք։

*** Երեսփոխանները ասէր որ տակաւին չգումարուած Գոսթանտնի երեսփոխան Նուսուֆ Բէյմ պէյի և Գալաթայ երեսփոխան Անդէս Բիլա պէյի միջև կարծեաց փոխանակութիւն մը տեղի ունեցած է։ Նուսուֆ Բէյմ պէյ ասատատ է որ ատենախօսին տեղը փոխուի, վասն զի այժմու գիրքով ատենախօսին կանոնը նախագահին դարձած կ'ըլլայ։ Անդէս Բիլա պէյ պատասխանած է թէ բոլոր եւրոպական Երեսփ. Ժողովներու մէջ, ատենախօսին դէմքը երեսփոխաններուն դարձած կ'ըլլայ. հետեւաբար պէտք չկայ Օսմ. Ժողովին մէջ ատենախօսին դիրքը փոխելու, որպէս զի կանոնը երեսփոխաններուն չդատնայ։

*** Մերակոյսի նախագահ ընտրուեցաւ նախորդ վարչապետ Սալիմ փաշա։

*** Մերակոյսի անդամներէն ներքին և արտաքին գործոց նախարարները առջի օրուան ժողովին ներկայ չի գտնուեցան։

*** Վարչապետը առջի օր Երեսփ. Ժողովին խորհրդակցութենէն ներկայ գտնուեցաւ և ապա ժամը մինչև Բ. Դասընթաց։

*** Երես. Ժողովին բացման ատթիւ եւրոպական հեռագրական գործակալութիւնները թէ՛ բացման և թէ գահճասին նկատմամբ շատ ընդարձակ հեռագիրներ ուղղած են։ Ի մէջ այլոց Վիէննայի հեռագրական գործակալութիւնը՝ 500, Ռնոյ Ֆրայէ Բրէսէյի Քրիստիանը՝ 350, Ռեյթերի գործակալութիւնը՝ 400, Ռուս հեռագր. գործակալութիւնը՝ 250 ֆր. հեռագրի վարձ ասատ են։ «Թայմզի Քոնթինդն և Աթենքի հեռագր. գործակալութիւնը չատ ընդարձակ հեռագիրներ ուղղած են։

*** Երեսփ. Ժողովը ժամ 5էն 8՝ Թուրք թիրու ցնծութեամբ և 8էն ետքն ալ խորհրդակցութիւններով պիտի զբաղի։

*** Երեսփ. Ժողովին բացման ներկայ գտնուելու համար Գալիս եկած իշխիրները ասլի օր Ռումելի շոգենաւով վերադարձան։

*** Գարատաղ Երեսփ. Ժողովը խիստ սիրալիր ոճով չնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց Օսմ. Խորհրդարանին։ Շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց նաև գերման Ռայխսթակը։

*** Գլեմոս Խորհրդարանն մէջ Մ. Լոյան առաջարկեր է որ Օսմ. Խորհրդարանին չնորհաւորութիւն յայտնուի։ Արտաքին գործոց նախարարը ըսած է որ նոր ռէժիմին ասթիւ Թուրքիոյ չնորհաւորութիւն յայտնուեցաւ, ասիկա բաւական է։ Բայց Երեսփ. Ժողովոյ նախագահին առաջարկին վրայ, չնորհաւորական հեռագիր մը պատրաստուեցաւ։

*** Բարիզէն կը հեռագրեն թէ Նաղմ պէյ Թանի խմբագիրներէն մէկուն յայտարարած է թէ Օսմ. Խորհրդարանը 1876ի սահմանադրութիւնը պիտի բարեփոխէ, և նախարարներու պատասխանատուութիւնը պիտի հնչէ, կառավարութեան պիտիէն պիտի կանոնաւորէ, բանակն ու նաւատորմը և հայ. կրթութիւնը պիտի բարենորոգէ։—Բարիզէն կը հեռագրուի նաև թէ Վիէննայի քաղաքական շրջանակներու մէջ ըստ ասին նայելով, կայսր կրնայ որոշուած գահճասը պատճառ պիտի ըլլայ որ Աւստրիոյ և Թուրքիոյ մէջև հանգամանութիւնը փոփոխուի։

*** Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Մ. Բիլօն Բարիզի Օսմ. դեսպան Նաամ փաշայի դրով մը ծանուցած է թէ Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովին և ներկայիս չնորհաւորեր դրած են որոնց Գալաղ Ֆրանս. դեսպանին ղրկուած են, յանձնելու համար Օսմ. Խորհրդարանին։ Ասոնց պատճէները ասկայն նախապէս հեռագրուած են Գ. Քոնգրանի, որ գտնւոր Արտաքին Գործոց նախարարութեան յանձնած է։

Ֆրանս. կառավարութեան չնորհաւորութիւնն ալ ատանձին յայտնուցուած է Բ. Դասն։

*** Ամերիկեան դեսպանատունը որ Ուր. գիշեր Գալաթայ մեկնեցաւ, արտաքին գործոց նախարարին այցելելով պաշտօնապէս ծանոյց թէ Մ. Նահանգաց ներքոյսն և Երեսփ. Ժողովը որոշած են չնորհաւորել Օսմ. Խորհրդարանը։—Սերպ դեսպանն ալ յայտնեց Սարաջիլիոյն չնորհաւորութիւնը։—Ցաւնասարի արտաքին գործոց նախարարը և Աթենքի տարբ դեսպանները Օսմ. դեսպանատունը երթալով չնորհաւորութիւն յայտնած են։

*** Հրատարակիչ չունեցող տարբ թերթերու խմբագիրներ Երեսփ. Ժողովի եւրոպրդ նիստին ներկայ ըլլալ ուզեցին, բայց մերժուցան որովհետև խմբագիրներուն տեղը արդէն լեցուած էր։ Այս Քրիստիկիները գիշերը գատարում մը ունենան բաղաքելու համար այս մասին և որոշեցին հեռագրել իրենց Թերթերուն թէ Օսմ. Խորհրդարանին համար լուրեր չպիտի կրնան տալ, իրենց դէմ գուսները գոցուած ըլլալուն համար։

*** Սպերդէն տեղւոյն առաջնորդ Կոբլեն վրդ.ի, միքիրիչ և տակաւին ուրիշ երեւելիներու ստորագրութեամբ հեռագիր մը ստացանք, որով կ'ըսուի թէ Խորհրդարանի բացման ատթիւ հանդէսներ և բանախօսութիւններ եղած են, և այլ և այլ ցեղերու միջև եղբայրական զգացում կը տիրէ։ Գոհունակութիւն կը յայտնուի նաև կառավարիչ Սիւլէյման Ֆայիզ պէյի մասին։

ՊԱՅՔԱՐ, "ՐԻԹԹԷ.,ՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՅՈՒԱՆՆԱՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Ինչպէս հինգշաբթի օր երբ Օսմ. Խորհրդարանը կը բացուէր, միւս կողմէ նաև բացումը կը կատարուէր Մելթէ վարժարանի շրջանաւարտներու ընկերակցութեան ցնծութիւն, որուն անդամներուն Քիւբ կը հասնի հազար լիրայնի, մեծագոյն մասամբ պատանի բարձրագոյնի պաշտօնատներէ։

Ժամը 11ին Գալաթ Ապէի պողոտային վրայ գանուող ցնծութեան մասնաւոր չէնքին մէջ հաւաքուած էին բազմաթիւ ընկերակիցներ որոնց մէջ կը նշմարուէին 5 խորհրդարանականներ, կայսր փեսաներէն մի քանին, կայս. պալատին քարտուղարները, վարիներ, միւթեսարիֆներ, խմբագիրներ ու շատ մը նշանաւոր անձնաւորութիւններ, որոնց ամէնքն ալ իրենց դասընկերութիւնը ստացած են նոյն վարժարանին մէջ։ Ընդունելութիւնները կը կատարուէին վարչական խորհրդարանագահին կողմէ, որոնց մէջ կան Երկրորդ Դրամատան գեր-Ճնորէն Միհրան էֆ. Գալատացի և Հմայեակ էֆ. Հոչոլվեան։

Գրեթէ Քիլիսէի երեսփոխան Խալիլաղ էֆ. հանդէսը բացաւ ճառով մը, ուր Թուրքերուն վարժարանին մասուցած ծառայութիւնները հայրենիքին։ Ցետոյ խօսք առաւ ուրիշ ընկերակիցներ, երեք չորս երեսփոխաններ և վերջապէս Նշանաւոր բանաստեղծ Տալիբ Այի պէյ, որ իրեն գեղեցիկ ատանաւոր մը կարդաց։ Ուրբաթ օրուան բոլոր Թուրք թերթերը և մասնաւորապէս Իգտամ —որմէ կը գաղնենք այս տեղեկութիւնները—կը չեշտեն մասնաւորապէս ամենամեծ կարեւորութիւնը այն ճառին զոր յանդգնաբարոյութեամբ արտասանեց Հմայեակ էֆ. Խօսքվեան և որ Օսմ. բարքերու մէջ ամենամեծ բարեփոխութիւն մը մտցնելու պիտի ծառայէ։ Հանդէսը վերջանալու վրայ էր, երբ՝ ներկաներուն մանաւանդ Մելթէի վարժարանի անօրէն ճէլալ պէյի և այն վարժարանի ատանաւոր շրջանաւարտներէն Սերվրէ էֆ. Գէրպէրեանի պնդումներուն վրայ դիրկին խօսք ասաւ Խօսքվեան էֆ. եւ ըսաւ. «Դիպուածը՝ որուն շրջանաւարտները ըլլալու պատիւ ունինք, պարծանք կը նանգ ըսել թէ հայերէնէն մասայ ամենամեծ ծառայութիւններ. Մելթէի շրջանաւարտներ, ըլլան նախարար թէ երբարգ կարգի գայմագամ, իրենց ծառայութեանց մէջ ցոյց ասած են այն պատասխանդիր ոգին, որով միայն գիտան և գատարարուած մէկը հայրենիքի արժանի զաւակ կոչուելու պատիւը կրնայ վայելել։ Մենք մինչև իրր փառքի տիրոջ մը կրնանք մեր շրջանաւարտի հանգամանքը և իրր բարձրագոյն ատիճանի մը խորհրդանշան առած վկայականները։ Ուրիշներ՝ մեր Ցունէն դուրս գտնուողներ, որոնք կերով խորհեցան, որոնք վարչական փնտռտիներ. ուզեցին հանրութենէն զանազանուիլ զգեստներն փոխելով և կուրծքերնին պատուանշաններով զարդարելով, չատ անգամ գիտնանք թէ ի գէն որպիսի ծառայութեանց՝ արուեցեր, ասատատ՝ ասոնք ամենամեծ ատիճանները։

Անցեալն ալատ պատմութիւնները մոլեգնոց և անհատներու մէջ հաստատութեան ոգիներուն հաստատուելուն արգելք եղող ատիճանները և պատանդներուն պէտք է վերնան ալեւս մեր երկրէն, զոր տեսնել կ'ուզենք իրր կատարեալ Տէմոքրատի մը։ Մենք արժանիքն զատ ուրիշ տեղ չենք տեսներ ատիճանն ալ պատանդներն ալ։ Ի՛տատարկեմ իմ սիրելի ընկերներս, անմիջապէս հրատարել բիրթերէն ու պատանդներէն և օրինակ ըլլալ ուրիշներու որ մոգէ չեն։

Որատգին ծափերով ընդունուցաւ այս յանդուգն և ցնցղական ճառը. բոլոր ներկաները մերերուն կը գոչէին՝ «Կը թաղանց մեր բիրթերը ու պատանդները»։

Նախ ատ եկաւ մաքսային վերատեսչութեան օգնական Սերրի պէյ և հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն, լեռայ էֆ. Թալեանն պէյ (պալ), Հագեզ պէյ (պալ) Ֆէվզի պէյ (պալ), Զէլալ պէյ (պալ) Էսէմէ պէյ (Ռալ). իսկ ուլատանիրի և մի. Թէմայիրի ու Մանիսի չափ ու սահմանը չկար, որանք ուրախութեամբ կը հրաժարեին իրենց տեղերէն։ Մէկ ձայն միայն բարձրացաւ բաղաքդ՝ որուն պատասխանեց Գրուսայի վալի Թէվֆիզ պէյ՝ ինքն ալ իր կարգին հրաժարելով իր պաշտօնէն ու պատանդներէն։

Ցետոյ Խօսքվեան էֆ. համառօտաւորութիւնը ըրաւ յանուն Գլիւլիֆի՝ Մեծ-Ս-պարգասին հետ ունեցած տեսակցութիւնը որուն առաջարկած էր վալի և միւթեսարիֆ անուանել երեսունի մօտ այն շրջանաւարտները զորս վարչական մարմինը իրր ազատութիւն, արդարութիւն ու կարգ յանձնարարած էր այդ պաշտօններուն, ներկայից ներկայութեան մէջ վերջ գտաւ Խօսքվեան էֆ.ի այս յայտնութիւններն ալ ու հանդէսը վերջ գտաւ։

Հոն ներնամած կարեւոր խնդիրները ամբողջ Օսմ. Մամլոյն մէջ տրամագրգռուեան և հմայեակ էֆ. Խօսքվեան։

Գրեթէ Քիլիսէի երեսփոխան Խալիլաղ էֆ. հանդէսը բացաւ ճառով մը, ուր Թուրքերուն վարժարանին մասուցած ծառայութիւնները հայրենիքին։ Ցետոյ խօսք առաւ ուրիշ ընկերակիցներ, երեք չորս երեսփոխաններ և վերջապէս Նշանաւոր բանաստեղծ Տալիբ Այի պէյ, որ իրեն գեղեցիկ ատանաւոր մը կարդաց։ Ուրբաթ օրուան բոլոր Թուրք թերթերը և մասնաւորապէս Իգտամ —որմէ կը գաղնենք այս տեղեկութիւնները—կը չեշտեն մասնաւորապէս ամենամեծ կարեւորութիւնը այն ճառին զոր յանդգնաբարոյութեամբ արտասանեց Հմայեակ էֆ. Խօսքվեան և որ Օսմ. բարքերու մէջ ամենամեծ բարեփոխութիւն մը մտցնելու պիտի ծառայէ։ Հանդէսը վերջանալու վրայ էր, երբ՝ ներկաներուն մանաւանդ Մելթէի վարժարանի անօրէն ճէլալ պէյի և այն վարժարանի ատանաւոր շրջանաւարտներէն Սերվրէ էֆ. Գէրպէրեանի պնդումներուն վրայ դիրկին խօսք ասաւ Խօսքվեան էֆ. եւ ըսաւ. «Դիպուածը՝ որուն շրջանաւարտները ըլլալու պատիւ ունինք, պարծանք կը նանգ ըսել թէ հայերէնէն մասայ ամենամեծ ծառայութիւններ. Մելթէի շրջանաւարտներ, ըլլան նախարար թէ երբարգ կարգի գայմագամ, իրենց ծառայութեանց մէջ ցոյց ասած են այն պատասխանդիր ոգին, որով միայն գիտան և գատարարուած մէկը հայրենիքի արժանի զաւակ կոչուելու պատիւը կրնայ վայելել։ Մենք մինչև իրր փառքի տիրոջ մը կրնանք մեր շրջանաւարտի հանգամանքը և իրր բարձրագոյն ատիճանի մը խորհրդանշան առած վկայականները։ Ուրիշներ՝ մեր Ցունէն դուրս գտնուողներ, որոնք կերով խորհեցան, որոնք վարչական փնտռտիներ. ուզեցին հանրութենէն զանազանուիլ զգեստներն փոխելով և կուրծքերնին պատուանշաններով զարդարելով, չատ անգամ գիտնանք թէ ի գէն որպիսի ծառայութեանց՝ արուեցեր, ասատատ՝ ասոնք ամենամեծ ատիճանները։

Անցեալն ալատ պատմութիւնները մեր երեսներուն և անհատներու մէջ հաստատութեան ոգիներուն հաստատուելուն արգելք եղող ատիճանները և պատանդները պէտք է վերնան ալեւս մեր երկրէն, զոր տեսնել կ'ուզենք իրր կատարեալ Տէմոքրատի մը։ Մենք արժանիքն զատ ուրիշ տեղ չենք տեսներ ատիճանն ալ պատանդներն ալ։ Ի՛տատարկեմ իմ սիրելի ընկերներս, անմիջապէս հրատարել բիրթերէն ու պատանդներէն և օրինակ ըլլալ ուրիշներու որ մոգէ չեն։

Որատգին ծափերով ընդունուցաւ այս յանդուգն և ցնցղական ճառը. բոլոր ներկաները մերերուն կը գոչէին՝ «Կը թաղանց մեր բիրթերը ու պատանդները»։

Նախ ատ եկաւ մաքսային վերատեսչութեան օգնական Սերրի պէյ և հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն, լեռայ էֆ. Թալեանն պէյ (պալ), Հագեզ պէյ (պալ) Ֆէվզի պէյ (պալ), Զէլալ պէյ (պալ) Էսէմէ պէյ (Ռալ). իսկ ուլատանիրի և մի. Թէմայիրի ու Մանիսի չափ ու սահմանը չկար, որանք ուրախութեամբ կը հրաժարեին իրենց տեղերէն։ Մէկ ձայն միայն բարձրացաւ բաղաքդ՝ որուն պատասխանեց Գրուսայի վալի Թէվֆիզ պէյ՝ ինքն ալ իր կարգին հրաժարելով իր պաշտօնէն ու պատանդներէն։

Ցետոյ Խօսքվեան էֆ. համառօտաւորութիւնը ըրաւ յանուն Գլիւլիֆի՝ Մեծ-Ս-պարգասին հետ ունեցած տեսակցութիւնը որուն առաջարկած էր վալի և միւթեսարիֆ անուանել երեսունի մօտ այն շրջանաւարտները զորս վարչական մարմինը իրր ազատութիւն, արդարութիւն ու կարգ յանձնարարած էր այդ պաշտօններուն, ներկայից ներկայութեան մէջ վերջ գտաւ Խօսքվեան էֆ.ի այս յայտնութիւններն ալ ու հանդէսը վերջ գտաւ։

ՎԱՐԶԱՊԵՏ Բեսմիլ փաշա Լ. Հերալդի մէկ խմբագրին յայտարարած է թէ «Իմ հրաժարման ատենս մոռցած չէ ասկաւ։ Այդ ատենը ենթադրուածէն շատ հեռու է։» Ցետոյ Աւստրիոյ և Թուրքիոյ յարաբերութիւններու մասին խօսելով, ըսած է թէ իրաց վիճակը լաւ է։

ՆԱՏԻՐ ԱՂԱ.— Հուգուգը Ռամազիկ գրելով թէ Նասիր աղա վերջերս քիթը ամէն բանի մէջ կը խօթէ, կ'ըսէ թէ ան իր ընթացքներովը Կայսր արտաքին գործերուն կը վնասէ։ Ցիշեալ թերթը պատրաստ չի տեսներ որ Կայսր արտաքին գործերուն ասկ պաշտօնատար մը ըլլայ Նասիր աղա որ արտաքուստ անցեալ մը ունի, կ'ըսէ։

ԲԻԼԼԱՆի մէջ կարգ մը անձեր Աստուածները կը գրգռեն Սերպերու դէմ, ասա զրոյցներ հանելով։ Սէֆեր անուն մէկը որ չատ մը սնիրներ գործած է, Սերպերու դէմ յարձակում մը գործելու համար բանախօսութիւններ կ'ընէ։

ԵՂՄՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ Մ. Լոան յիշատակագիր մը պատրաստած է, որուն մէջ կ'ըսէ թէ այլեալ պաշտօնատաղ կողմէ գանուած հասոյթները՝ ասանց եղմտական նախարարութեան ձեռքն անցնելու, որպէս զի կանոնը երեսփոխաններուն չդատնայ։

*** Մերակոյսի նախագահ ընտրուեցաւ նախորդ վարչապետ Սալիմ փաշա։

*** Մերակոյսի անդամներէն ներքին և արտաքին գործոց նախարարները առջի օրուան ժողովին ներկայ չի գտնուեցան։

*** Վարչապետը առջի օր Երեսփ. Ժողովին խորհրդակցութենէն ներկայ գտնուեցաւ և ապա ժամը մինչև Բ. Դասընթաց։

*** Երես. Ժողովին բացման ատթիւ եւրոպական հեռագրական գործակալութիւնները թէ՛ բացման և թէ գահճասին նկատմամբ շատ ընդարձակ հեռագիրներ ուղղած են։ Ի մէջ այլոց Վիէննայի հեռագրական գործակալութիւնը՝ 500, Ռնոյ Ֆրայէ Բրէսէյի Քրիստիանը՝ 350, Ռեյթերի գործակալութիւնը՝ 400, Ռուս հեռագր. գործակալութիւնը՝ 250 ֆր. հեռագրի վարձ ասատ են։ «Թայմզի Քոնթինդն և Աթենքի հեռագր. գործակալութիւնը չատ ընդարձակ հեռագիրներ ուղղած են։

*** Երեսփ. Ժողովը ժամ 5էն 8՝ Թուրք թիրու ցնծութեամբ և 8էն ետքն ալ խորհրդակցութիւններով պիտի զբաղի։

*** Երեսփ. Ժողովին բացման ներկայ գտնուելու համար Գալաթայ եկած իշխիրները առջի օր Ռումելի շոգենաւով վերադարձան։

*** Գարատաղ Երեսփ. Ժողովը խիստ սիրալիր ոճով չնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց Օսմ. Խորհրդարանին։ Շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց նաև գերման Ռայխսթակը։

*** Գլեմոս Խորհրդարանն մէջ Մ. Լոյան առաջարկեր է որ Օսմ. Խորհրդարանին չնորհաւորութիւն յայտնուի։ Արտաքին գործոց նախարարը ըսած է որ նոր ռէժիմին ասթիւ Թուրքիոյ չնորհաւորութիւն յայտնուեցաւ, ասիկա բաւական է։ Բայց Երեսփ. Ժողովոյ նախագահին առաջարկին վրայ, չնորհաւորական հեռագիր մը պատրաստուեցաւ։

*** Բարիզէն կը հեռագրեն թէ Նաղմ պէյ Թանի խմբագիրներէն մէկուն յայտարարած է թէ Օսմ. Խորհրդարանը 1876ի սահմանադրութիւնը պիտի բարեփոխէ, և նախարարներու պատասխանատուութիւնը պիտի հնչէ, կառավարութեան պիտիէն պիտի կանոնաւորէ, բանակն ու նաւատորմը և հայ. կրթութիւնը պիտի բարենորոգէ։—Բարիզէն կը հեռագրուի նաև թէ Վիէննայի քաղաքական շրջանակներու մէջ ըստ ասին նայելով, կայսր կրնայ որոշուած գահճասը պատճառ պիտի ըլլայ որ Աւստրիոյ և Թուրքիոյ մէջև հանգամանութիւնը փոփոխուի։

*** Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Մ. Բիլօն Բարիզի Օսմ. դեսպան Նաամ փաշայի դրով մը ծանուցած է թէ Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովը և ներկայիս չնորհաւորեր դրած են որոնց Գալաղ Ֆրանս. դեսպանին ղրկուած են, յանձնելու համար Օսմ. Խորհրդարանին։ Ասոնց պատճէները ասկայն նախապէս հեռագրուած են Գ. Քոնգրանի, որ գտնւոր Արտաքին Գործոց նախարարութեան յանձնած է։

Ֆրանս. կառավարութեան չնորհաւորութիւնն ալ ատանձին յայտնուցուած է Բ. Դասն։

*** Ամերիկեան դեսպանատունը որ Ուր. գիշեր Գալաթայ մեկնեցաւ, արտաքին գործոց նախարարին այցելելով պաշտօնապէս ծանոյց թէ Մ. Նահանգաց ներքոյսն և Երեսփ. Ժողովը որոշած են չնորհաւորել Օսմ. Խորհրդարանը։—Սերպ դեսպանն ալ յայտնեց Սարաջիլիոյն չնորհաւորութիւնը։—Ցաւնասարի արտաքին գործոց նախարարը և Աթենքի տարբ դեսպանները Օսմ. դեսպանատունը երթալով չնորհաւորութիւն յայտնած են։

*** Հրատարակիչ չունեցող տարբ թերթերու խմբագիրներ Երեսփ. Ժողովի եւրոպրդ նիստին ներկայ ըլլալ ուզեցին, բայց մերժուցան որովհետև խմբագիրներուն տեղը արդէն լեցուած էր։ Այս Քրիստիկիները գիշերը գատարում մը ունենան բաղաքելու համար այս մասին և որոշեցին հեռագրել իրենց Թերթերուն թէ Օսմ. Խորհրդարանին համար լուրեր չպիտի կրնան տալ, իրենց դէմ գուսները գոցուած ըլլալուն համար։

*** Սպերդէն տեղւոյն առաջնորդ Կոբլեն վրդ.ի, միքիրիչ և տակաւին ուրիշ երեւելիներու ստորագրութեամբ հեռագիր մը ստացանք, որով կ'ըսուի թէ Խորհրդարանի բացման ատթիւ հանդէսներ և բանախօսութիւններ եղած են, և այլ և այլ ցեղերու միջև եղբայրական զգացում կը տիրէ։ Գոհունակութիւն կը յայտնուի նաև կառավարիչ Սիւլէյման Ֆայիզ պէյի մասին։

ՎԱՆԱՅ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԿԵՂՐՈՆԻ ԿՈՉԸ

Վանայ Դասընթացական կեդրոնի կոչը հրատարակուեցաւ Օսմանեան Մ. և Ց. Բիմիդէին.—Վան՝ Դեկտ. 5.—Երեսփ. Ժողովին բացման ատթիւ մեր անկեղծ չնորհաւորութիւնները կը յայտնենք, և կը մաղթենք որ այս Ժողովը բոլոր Օսմանցի ասատատ և հարատարուած ազգերու ցաւերը հանէայ և անոնց իրաւունքները պահպանող ճշմարիտ Ժողով մը պիտի ըլլայ։ Գարտնութիւն կը համարինք պահանջել ձեզմէ որ Վանի բոլոր ազգասէր Ժողովուրդը ազատութեամբ հիմնաւորելու և այդ պատճառաւ առաջ գալիք արգելքները ասարեր ընելու համար հարկ եղած ջանքերը, յարատեւութիւնն ու ասկութիւնը ցոյց տաք։ Կը խնդրանք որ թէ՛ մենք և թէ բոլոր Ժողովուրդը՝ ձեր ընելիք գործերուն պիտի հաւատանք։ Ձեր յայտարարութիւնը թէ ամէ՛ն ատեն պարտաս ենք ձեզի հետ մեր արեան գնով օսմանեան հայրենիքը իր արտաքին թշնամիներուն դէմ պաշտպանելու։ Դեկտ. 4ի Ուր. դիմերը, ի պատիւ Երեսփ. Ժողովին բացման, 2000է աւելի Թուրք և Հայ ժողովրդեան ներկայութեան մեծ մարդիկ մը գասմարուեցաւ, որու միջոցին Գերիդ փաշան, Վասիան, Փափազեան և ուրիշ Թուրք և Հայ ընկերներ բանախօսութիւններ ըրին։ Ժողովրդեան ազնիւները և մարդանցները հաղորդելով երեսփոխաններուն, կը խնդրենք Ժողովին որ բոլոր օսմ. ազատատ Ժողովրդեան շահերուն ծառայէ, և անոր ազատեցէ։ Կեցցե՛ն ազգին պաշտպան երեսփոխանները, կեցցէ՛ Նախարարի հայրենիքը որ ա՛յնքան թանկագին է իր զաւակներուն համար։

Հ. Ց. Դասընթացական
Վանայ կեդր. կօմիտէ»

*** Երեսփ. Ժողովին բացման ատթիւ կատարակներ, հրամանագրեր, ուրիշ գատական պաշտօնագրեր, ինչպէս նաև Օսմ. Մ. և Ց. Բիմիդէի մամանաիլդերի հեռագրաւ չնորհաւորութիւններ յայտնած են Սալիմանին, և ամէնուն ալ ատանձինն կայ. գոհունակութիւնը հաղորդուած է։

*** Կայսրը գոհ մնացած է Ժողովին բացման օրը իր անցքին վրայ գանուող Օսմանցիներու և երեսփոխաններ իրեն նկատմամբ ցոյց արուած յարգանքէն, և իր այդ գոհունակութիւնը յայտնած է իր մօտը գանուող պաշտօնատարներու։

*** Լա Թիւրքի կը գրէ թէ կայսրը հարցերէն մը պիտի առ պաշ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՑՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000,000 ֆրանկ ամբողջովին վճարուած.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 37,300,000 ֆրանկ

Հաստատուած 1869ին կեդրոնատեղին Վիեննա, 12 դրամանիշներ ունի այդ քաղաքին զանազան շրջանակներուն մէջ։

Մասնաճիւղեր Բրաքայլ, Կրոսը, Գրաց, Օսիկ, Բէյթայլ, Լէմպերկիզ-Զէրնովիչ, Գլուկենֆրդէ, Գիւնց-Գիոլայլ, Տարպաստ, Բիլլէնէ, Բրստնէիթի, Ս. Բոլթէն, Թէբիլիզ, Վիլլոթի և վիճակը նեղլիման մէջ։

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՑՆ կը վարէ անգամատրական ամէն տեսակ գործողութիւններով, մասնաւորապէս կը բանայ ընթացիկ հաշիւներ, իրարու կ'ընդունի պարտաթուղթեր, ֆոնտասիւթիւններ կ'ընէ ընթացիկ հաշիւներով, պարտաթուղթեր կամ արծիթներ գրաւ ընդունելով կը հանձնէ լեցիր, վաստակներ, ֆոնտ գրեր և գնագրութիւններ գլուխ հանելիներով։ Կը գնէ կը ծախէ ամէն տեսակ պարտաթուղթեր թէ մեր և թէ բոլոր օտար կառավարութիւններուն վրայ։ Կը շահագրգռի նոր գանձեր կարգելու և արժեթուղթեր։ Կը գնէ և կը ծախէ ֆոն գլիներ բոլոր կառավարութիւններուն վրայ։ Կ'ընդունի ամս օրին և պայմանաժամով վճարելի պարտատոմսիներ։ Կը կատարէ ամէնատեսակ ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԷՐ ԲԱՑ Է
առաւօտեան ժամը 9½էն 1։
Ուրբաթ օրերը 9½էն 1։

ԱՓՐՈԴԻՏԵԱՆ ԱԽՏԵՐՈՒ
ՄԱՍՆԱԳԻՏ

ՏՕՔԹՕՐ

Բ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Կատարեալ ձեռնհասութեամբ կը գործածուի հին և նոր ջերմամզութիւնը և ասոնցմէ ծագած առած գժտաբամիզութիւնը. իսկ Գաղղիական ախտը, փոխանակ ներսէն դուրս ալով տամոցը և աղիքները խանգարու, ըստ նոր դրութեան լաւագոյն միջոցներ դիմելով կը բուժէ։

Վերջերս Բարիզէն բերել տուած նոր նեարներ մէկ Մ Ի Ր Ո Ր Մ Ա Ռ Ի Ն հիւանդութեանց մեքենաները զանազանելով ըստ անոնց կը գործածէ։

ՀԻՒԱՆԴ ԿԵՆԴՐՈՒՆԻ
ամէն օր, բացի կիրակէն, ժամ 8—11, Գալատ-Գալաս, լաքարանոցաց դէմի Գէնքերի գիմաց, տեղատուին վերեւ յարկը, Թիւ 19 դրասենեակ մէջ։

Կարող հիւանդները ձրիաբար կը գործածեն

ՄՕՍ

ՇՈՓԵՆԱՒԱՃԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ եւ ապրանք փոխադրող օգնական

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Միրի	Նալգօգիս
Միրիս	Եմիլսիս
Բարիս	Գուլբիս
Թիլլար	Մոհրա
Նարայօն	Ֆայլիք
Նավարին	Ֆարոս
	Թիզա

Առաջին կարգի չոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կրնան համբարձնելու համար տեղերի ունին։

Երկրորդ կարգի չոգենաւերն ալ ամենատեսակ թանկ համբարձնեն կ'առնեն բոլոր տեղերուն։

Մգրիլն
Կ. Գալաթ Լիվերբուլ Ա. կարգի գին է 15
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց համար Ղալաթիոյ մաքսատուն հասնելու համար՝ իրենց հրամանները ասոնց չոգենաւերու ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՑՕՂՀԱՆՆԷՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Ցավանէ էֆ. Մինասեան, որ առանձնարժանապէս հանգուցեալ Տօքթ. Տօքթէնի օգնականներէն եղած է և գաւառաց տարուալ կղզիները իր արուեստը գործադրելէ ետքը՝ ասնէ մը է վեր Գալաթ վերադարձած է որդէն, ի նորոյ գործադրուելու հաստատած է Գալաթ, Գիբ-Բազար, 18 թիւ. արբզմանին մէջ։ Իր փորձ և ձեռնհաս առաւելութեամբ, ասանց ցաւի կը քաշէ փոքր ախտերը։ Նոր և կատարեալագործեալ դրութեան համաձայն ախտերը կը լեցնէ ասիրով, հարկն։ Անկարելի է որ գիտմամբ ընդը գան չմնայ։ Երեքշաբթի օրերը չէր պիտի գործեր ազգատերը։

ՇՈՓԵՐԱԻ ԳԱՀՐԻԵԼՏԷՆ

Իւաէրա վէ զապիրան վէ սապէրը Գանրիլ մուլիէթքանան միւսաէթը մուգավելէնամէի էրթամ զուլան նանը ալիզ՝ ու պապէթի չարթնամէի մուսիպնէ Շէէր էմանէթի չէնէի բաս էգմէգի ֆիւնլարը էգմէկի ալամագ իւզրէ պէտէր հէթա գէյէի 54 բարաս Թալիզի էօհրէօրնամ ալաղ իչդաս քան. եվվելին Ցնանը կելեմէգ սալը կիմնիւնէ գասար միւնազասայա սեվամ ալանարագ ֆիյաթ հասաը լալէզանա Թենեգզիւ եւլեմէթիկի Թագիրամ գարարը եվվելինին իթիսաը մուգաբրեր զալանանալանան, չէրարթինի անալալ բէ սիւրմգա իւզրէ Թալիզ ալանլարը՝ Թեմմանա գաչելերէնի վէ հաբաս միւթեգեր քեֆալիթնամէլերինի միւսթահզէն Շուրաթ Գահրիլ Լեվալիմ սարիբանիք կելմելերի իլան օլունար։

3 քան. եվվել 324 3—3

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՓՐՈՏԻԹԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՄԱՄՆԱԳԻՏ

ՏՕԳԹ. ԷՍՖԻՖԷՃԵԱՆ

Գիտական վերջին նորութեանց համաձայն կը գործածէ ճեռքին հիւանդութեանց ամէն տեսակները, ինչպէս նաև հին և նոր ջերմամիզութիւնն ու գժտաբամիզութիւնը, և մասնաւորապէս կանոնց ձեռնգամկան գործարանաց հիւանդութիւնները։

Կը գտնուի ամէն օր կէս օրէ վերջ Գալաթ-Գալաս Թիւլպէնճեան Իֆիֆարալը գնդարանը։

ՀԱՅ ՁԻՆԱՎԱՃԱՌ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ԶԱՐԵՀ ՊԷՆԿԼԵԱՆ

Ուղղակի Ամերիկայէն բերել տուած եմ ամենաընտիր զէնքեր, վաճառելի կանխիկ և ապառիկ մասնաւոր գիներով։ Դիմեցէք Ղալաթիոյ Գարաքէոյի բանկերի կից Թիւ. 57 վաճառանոցը։ 30—9

ՑԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԻՆ. ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԻՆ ՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐԻՆ

Մեր գրասենեակը նպատակ ունի օժանդակել երկրին մասնաւոր զարգացման, և քաղաքիս գաւառաց վաճառականաց, արհեստաւորաց։ Կրկրագործաց և փոքր դրամագլխի տէր խանութպանաց յատկապէս մեքենաներ, որոնց զարգացման արդիւնաւորման և կատարելագործման նպատակով ամէն տեսակ գործիքներ և առարկաներ թիւս նպատակաւոր պայմաններով յանձն կառնենք բերել առ թէ ազգակի Ամերիկայի գործարաններէ և թէ հայրենիք հրապարակէն, ասանց նկատ առնելու ապրանքին քանակութիւնը։

Կընդունինք.—Զգեստեղէնի, ընտանեկան յարդարանքի, օժիտի, զարդարանքի, զբօսական առարկաներու և. այլն։ Ամենայն յանձնարարութիւններ և գրիչ բօթալով տեղեկանալ որ և է յանձնարարութիւն։

Կրնառնինք.—Տպագրական գործեր, պատկերազարդ գրքոյկներ պատրաստութիւն, ուղղակի ու օտար լեզուներով գիտական և արհեստական գիրքերու առաջարկ։

Կը վաճառենք.—Գաւառային ամէն տեսակ արտադրութիւնք թէ շատ և թէ նուազ քանակութեամբ, կանխավճարում կընենք վաճառելի ապրանք փոխարէն, ներկայացուցիչն ենք կաու, կապտ և նրբաներ մեքենագրելու կերպասներ պատրաստող ասոյնանկութեան, ինքնաշարժ մեքենաներու, վաճառք և համարդ փոխադրող ինքնաշարժ կառքերու, Անգլիական, Ամերիկեան և. այլն. որպէս և անձնապատասխանութեան դիրքերի ղեկերու։

Նամակագրութեանց փոխով կը պատասխանուի։

Հասցէ՝ Առամիրեան եղբ. ու բեկ. Կ. սկիս Շնայնի խան։

ՏՕՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԱՄՆԱԳԻՏ

ՔԻՔԻ. ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարեկի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեկտրականութեան ու ցաւդ Գալաթ մէջ չգործածուած տաք օդի, գազանանոսօքիի, գազօքոսոքիի, կոգոնանակոսօքիի ու ամէնէն նորագոյն մեքանոսով մեծ յաջողութեամբ կը գործածէ խուլութիւնը, գլխուգայլայլ ու հինցած ցաւերը, տկարի խրոնիք ու ակռէի, քիթի, բերանի, կոկորդի ու խուլի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած ռեւմատիզմները, որոնց ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց զարնդուլիան, կատարելագործ կը չգործածուի նորագոյն դարձիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպայի մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վիրի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և ազգայոց կոչողի նիշերը (պասէպորթ) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքով։

Հանդէ կ'ընդունի, մինչև կէս օր, Գալաթ-Գալաս, Համիտիյէ սեղանի դէմ, Աբիկ Իւթիւնեան գնդարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շեհատ Համրայ, Թագրիմ, Ծրաս. հիւանդասենեակ դէմ, Թիւ. 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը գիմող ամէն հիւանդները, իսկ վճարեալ ադրեսները ամէն օր նիշերաբար գործածելու պատրաստ է։ 30—6

ՄԵԾ ՀԱՆԴԵՐՁԱՎԱՃԱՌ

Տարիներէ ի վեր Նանօթ է Թոփխանէ խանի

ԳՐԻԳՈՐ ԷՖ. ԷՐՄԷՆԵԱՆԻ
ՄԵԾ ՀԱՆԴԵՐՁԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

այս անգամ պատրաստած է ձմեռուան յատուկ կերպասներէն շէջ և ասկուն հագուստներ, մինչև նաև

ԲԱՇԼԻՔՕՆԵՐ,
ՄԵՆԻ ԵՒ ՏՂՈՒ ՖՈՍԹԻՄՆԵՐ

ժաքոզներ, բարեզներ, և. այլն։

ԳԻՆԵՐԸ ԻՒՑ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

ԳԻՆԸ ՈՐՈՇ Է ԹԻՒԸ 2 ՂՐՈՒՇ

Սուլթան Համամ. Թոփխանէ խան թիւ 34

ԻԻՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊԱՐԻԶ 1828—1829

1828 L'UNION DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՊԱՐԻԶ 9, ԲԼԱՍՎԱՆՏՕՆ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՐԴԵՀԷՆ ԱՅԺՄ.

Ապահովագրեալ դրամագլուխ	25 միլիոն	ֆրանկ
1907ին գանձուած ապահովագրէն	28 միլիոն	»
Մինչև 1907ի վերջը հաստատած ՀԱՄԱՐ	350 »	»
Դրամագլուխ և պահեստ	184 »	»

ԿԵԱՆՔԻ ԻՐԻՆ.

Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	338½ »	»
1907ին գանձուած ապահովագրէն	12½ »	»
Մինչև 1907ի վերջը հաստատած ՀԱՄԱՐ	231 »	»
Դրամագլուխ և պահեստ	189 »	»

Ինչպէս այս թուականներէն կ'երեւի, Ընկերութեան կրկին հիւսիսու դրամագլուխին ու պահեստը խոշոր գումար մը կը կազմեն որ ճնչալ հրաշալաւորութիւն մը կ'բնծայէ ԻՒՆԻՕՆԻ ապահովագրեալներուն։

Աբեւելքի համար մասնաւոր զեղեցիկ պայմաններ անհամեմատ կերպով ուրիշ ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ուրիշ՝ և է Ընկերութեան պայմանները։ Ապահովագրութեան ամէն նեւերն ամէնէն ուժանի գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ ԵՒԼն։

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ։

Թուրքիոյ և Աբեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Ընդհ. Տնօրէն — ՍԻՄՈՆ ԴԱՅՍԷՐԼԵԱՆ
Գեհ տեղեակ ճիւղին — ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Սթամպոլ, Սալթանահամամ, Քոքիրճը Օղլու բակամ։
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՆՈՐԹՔ ՊՐԻԹԻՇ ԷՖՍ ՍԵՐՔԵՆԹԱՅԼ
ԿԱ
ՆՈՐԹՔԸՐՆ
ՀՐԴԵՀԷՆԻ ԿԵՆԱՑ ԱՆԳՊ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Համագումար գրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	6,000,000
» տարեկան եկամուտ 1907 տարուայ	» »	5,941,859
» պահեստի դրամ 1907 տարուայ	» »	25,203,824

Կ'ընդունէին մեծագումար ապահովութիւնք գիւղատնտեսական պայմանագրեր։

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԻՈՎԱՅԻՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	500,000
Գանձուած Դրամ	» »	564,225

Վնասուց հատուցումն անմիջական, առատաձեռնօրէն և կատարեալ արդարութեամբ կը վճարուի։

Հեռագ. Գործակալ ի Կ. Պոլիս
ԳԱՌՆԻԿ ՄԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
Մէհմէտ Ալի Բաշա խան, Ղալաթիա

Գաւառային կարիւր էնդրանիներու համար ապահովագրութիւններ հոգեմատուին։

ՄԱԿԻՏԻՇ ՖՐԻԷՆԿԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ–ՑԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐ

Սթամպոլ, Սուլթան-Համամ, Մեսսաքի խան
երկրորդ յարկ, թիւ 8—11։

Թէ գաւառի և թէ մայրաքաղաքի վաճառականաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ թէ՝ գումիսիոնի և Թրանսիթի գործառութիւններէն զատ, վաճառասոյ մէջ պատրաստ կը գտնուին դիւրամատչելի գիներով հեռաւոր ապրանքներ. գրչածայր ամէն տեսակներ, գաթ-բոթամի սոյլաղան տեսակներ, տնուշտաս, և վերջապէս մանրամասնի վերաբերեալ ամէն տեսակ ապրանքներ։

«Գոսլ» ըստուած ամէն տեսակ մատներ փայլեցնելու հեղուկին միակ ներկայացուցիչը և մարիներաբերը ըլլալով մեծագանձի գնով փոխադարձներուն կը հայթայթուի։

Kaol Kaol

Գեղմիական ամէն տեսակ հրացաններու, Գրաւնինկ, Մաուզեր, Մանլիխեր, իրենց կապարներու և յարակից մասերու հոն գիներ մը ևս պատրաստ կը գտնուի։

Գաղտնի ամէն տեսակ հրացաններու, ատրճանակներ և. այլն։ Ամենայն յանձնարարութիւնք խղճմտութեամբ և մասնաւորապէս կը վճարուի։

Գաւառներէ ստացած ամէն յանձնարարութիւնք խղճմտութեամբ և խիստով կը պատրաստուին։

Թղթակցութիւն ամէն լեզուաւ։

KAMER
ԼՈՒՍԻՆ

ԿԱՀԿԱՐԱՍԵԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ա. ԿԻՒԼՍԷԶԵԱՆ

Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց թիւ 4, Լորանցօ խանի վրան։

Վերը նշանակուած հասցէով վաճառատան մէջ կը գտնուին իրենց ձեւաւորութեամբ, ասկուանութեամբ անբաղդատելի կարասիներ անօրինակ եւ անմրցելի գիներով։ Գարշ ալեկոծութիւն մը կը բաւէ համոզելու համար ամէնէն դժուարահաճ գնորդն անգամ։

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER MANUFACTURING Co

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անպէտ. պարզապէս չենուած ըլլալով, իրենց սակաւութիւնը ապացուցած են որ այնքարիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները իսկ Սինկէրի մեքենայ ունեցած են գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնն ցարդ 400է աւելի պատուոյ վկայական և լաւագոյն դրամ տարած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

ՄԱՆԱՃԻՒՂԵՐ ԲՈՎԱՆԴԱԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Սինկէրի մեքենաները կ'վաճառուին Թուրք, Շեհատ Համրայ, Կալաթա-Սեբայի դէմ

ԲԵՐԱ Շեհատ Համրայ, Գոն Մարլէի դիմաց, Թիւ. 343 և 343 կրկին,
ԿԱԼԱԹԱ (Սինկէր խան, Թիւնէլին նաեւ.
(Թրամվայի կայարանին դիմաց։
ՍՏԱՄԲՈՒԼ (Սուլթան Համամ, Թիւ. 2.
(Սուլթան Գալաթա, Թրամվէյի սթասիոնին դիմաց, Թիւ. 13։
ՍԿՈՒԴԱՐ Ջարչի Գալաթ, Թիւ. 120։

Կեղծարարն զգուշանալու համար վերի նշանին ուշադրութիւն դնելու է, Ընկերութեան կեդրոնական վարչատեղին կ'գտնուի Բերա, Շեհատ Համրայ, Թիւ. 343 և 343 կրկին. Տիւզոյլու Սարգիս պէյի ատան։

ՆԷՍԹԼԷԻ ԱՆՈՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ ԾԱՆՕԹ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ԿԱԹՈՎ ԱԼԻՒՐԸ

ԱՄԲՈՂՋ ՄԱՆՐԵՐԻՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ՀԱՄԲԱՒԻԸ

ՆԷՍԹԼԷԻ ՇՈՔՈԼԱԹՈՎ

ԱՆԴԱՄ ՄԸՆ ԱԼ ԱՐԴԱՐԱՑԱԻ ՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԲՈՂՋ ԿԱՂՄԸ ՋԱՐԱՊՈՒԱԾ Է ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՄԵԾ ԸՆԴՈՒՆԵԼԻՈՒԹԻՒՆ ԳՏԱԾ Է

FARINE ET CHOCOLAT NESTLÉ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՑԻՆ

ՆՈՐ ԾԱԾՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հաւանութեամբ տակ ապատասխան գրամիջոցներու գեկեղման նպատակի համար երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը պատահեան ամէն տարի տիրոջ պիտի կատարուի։ Պարտք 25 յանգ ամսականը ամբողջ տարի մը պիտի կընան մասնակցիլ վիճակահանութեան։ Ամբողջ ամսականներու արժէքին հարիւրին եօթանասունչորսը պարգեւներու և տարեկան պիտի յատկացուի։ Ուստի այն վիճակահանութիւնը հանրօգուտ կերպով բարեփոխուած է։ Նոր կազմակերպութեամբ տարեկան թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և անոնցմէ 62,500 թիւ պարգեւ ու տարեկան։ Ինչպէս կ'երեւի տարեկան հաստատուած յատկացուն, մեծ պարգեւը 12,000 ոսկի է, և անկէ զատ՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկի նպատաւոր պարգեւներ ալ կան։ Տասնամեայ գանձագրեր տարբերութիւններ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ։ Ամբողջ ամսականի գին հանուած է օսմ. 2 ոսկի, կէսին՝ 1 օսմ. ոսկի, քառորդին՝ կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին՝ մէկ քառորդ օսմ. ոսկի։ Տասնամեայ գնողներուն գանձագիրքը մը ըլլալու համար՝ կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ տասնամեայ մէկ մասը բերելու է։ Ցնչալ կատարելագործ տասնամեայներ՝ մէկ թերթին 19 դրուշի հաշուով՝ կէս տասնամեայներուն գին 72 դրուշ է, մէկ քառորդինը՝ 36 դրուշ, իսկ մէկ ութերորդը՝ 18 դրուշ։ Երկրագործական Պանքի կեդրոնատեղիին և Կոստանդնուպոլսոյ գլխաւոր մասնաճիւղին գնողներուն հեռաւոր գնողները պիտի ըլլան. մէկ տարեկան 10 ոսկի տասնամեայներուն՝ 0/0ին 7. մէկ տարուան ժամանակամիջոցին՝ 1001 ոսկի տասնամեայներուն՝ 0/0ին 8, 2001 ոսկիի տասնամեայներուն՝ 0/0ին 9. 5001 ոսկի տասնամեայներուն՝ 0/0ին 10, և 10.001 ոսկիի տասնամեայներուն՝ 0/0ին 12։ Տասներորդ Թիրաժը պիտի կատարուի 1908 գեկտեմբեր 1ին Հանրօգուտ Շինարարի նպատակներու պատասխան մէջ, ի ներկայութեան Պանքայի Վարչական Խորհուրդի անդամներուն, հաշուեքննիչներուն և Օսմ. կայս. Պանքայի գրագիրներուն պատասխանատու ներկայութեամբ մը։

1324 տարեւան յատուկ երկրագործական Պանքայի վիճակահանութիւնքներ

Ա. ԹԻՐԱԺ (Մարտի տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար	Բ. ԹԻՐԱԺ (Ապրիլի տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար	Գ. ԹԻՐԱԺ (Մայիսի տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար
1	600000	600000	1	300000	300000	1	300000	300000
1	200000	200000	1	100000	100000	1	100000	100000
1	100000	100000	3	40000	120000	3	40000	120000
3	40000	80000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	20000	100000	15	10000	150000	15	10000	150000
15	10000	150000	50	4000	200000	50	4000	200000
50	4000	200000	275	400	110000	275	400	110000
275	400	110000	3150	200	630000	3150	200	630000
3150	200	630000						
3500		2170000	3500		1710000	3500		1710000

Դ. ԹԻՐԱԺ (Յունիսի տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար	Ե. ԹԻՐԱԺ (Յուլիսի տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար	Զ. ԹԻՐԱԺ (Օգոստոսի տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար
1	300000	300000	1	300000	300000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1710000	3500		1710000	3500		1810000

Է. ԹԻՐԱԺ (Սեպտ. տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար	Ը. ԹԻՐԱԺ (Հոկտ. տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար	Թ. ԹԻՐԱԺ (Նոյեմ. տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար
1	400000	400000	1	400000	400000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1810000	3500		1810000	3500		1810000

Ժ. ԹԻՐԱԺ (Դեկտ. տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար	ԺԱ. ԹԻՐԱԺ (Յունվարի տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար	ԺԲ. ԹԻՐԱԺ (Փետրվ. տիպարը) Հատ Ոսկի	100ին Հանրագումար
1	100000	500000	1	600000	600000	1	1200000	1200000
1	200000	200000	1	200000	200000	1	500000	500000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	400000	400000
3	40000	80000	2	40000	80000	1	300000	300000
5	20000	100000	5	20000	100000	1	200000	200000
15	10000	150000	15	10000	150000	10	100000	1000000
50	4000	200000	50	4000	200000	20	40000	80000
275	400	110000	275	400	110000	65	20000	130000
150	200	630000	3150	200	630000	300	10000	300000
						750	4000	3000000
						1250	200	100000
						21056	200	4520000
3500		2170000	3500		2170000	21056		17030000

Հ. ԹԻՐԱԺ

	Գումարը	Գումարը
Խրատանքներու երես. ասամ. ոսկիի տարեկան ստացած երկու հարիւր յիսուն հազար տասներորդ մասերուն գումարը	50,000,00	Ընդհանուր Թիւերուն համար տարեկան հարիւրին 75ը	37,510,000
		Գանձագիրներու Ցանկագրութիւն տարեկան հարիւրին 17ը	8,500,000
		Գնդին և վարչութեան ծախքերուն ծախսերուն հարիւրին 8ը	3,990,000
	50,000,00		50,000,000